

LUT-kauppakorkeakoulu

Kauppatieteiden kandidaatintutkielma

Talousjohtaminen

XBRL-raportoinnin käyttöönotto listatussa yhtiössä osana viranomaisvaatimuksia
Implementation of XBRL in a listed company as part of regulatory requirements

26.5.2020

Tekijä: Ida Kolehmainen

Ohjaaja: Nina Sorsa

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Ida Kolehmainen
Tutkielman nimi:	XBRL-raportoinnin käyttöönotto listatussa yhtiössä osana viranomaisvaatimuksia
Akateeminen yksikkö:	LUT-kauppakorkeakoulu
Koulutusohjelma:	Kauppatieteet, Talousjohtaminen
Ohjaaja:	Nina Sorsa
Hakusanat:	XBRL, ESEF, pörssiyhtiö, listattu yhtiö, viranomaisvaatimukset

Tilikaudesta 2020 alkaen listattujen yhtiöiden on European Single Electronic Format -vaatimuksen mukaan raportoitava tilinpäätöksensä eXtended Business Reporting Language -raportointikielillä (XBRL). Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää, kuinka XBRL otetaan käyttöön suomalaisessa listatussa yhtiössä. Tarkemmin haluttiin paneutua siihen, mitä raportointikäytäntöjä yrityksessä tulee muuttaa, kuinka käytettävä palvelu tai järjestelmä valitaan sekä mitä hyötyjä ja haasteita projektiin koetaan liittyvän.

Tutkielma toteutettiin laadullisena tutkimuksena haastattelemalla rahoitusalan kohdeyrityksen kolmea taloushallinnon työntekijää, jotka ovat työskennelleet tiiviisti XBRL-käyttöönotto-projektin parissa. Heiltä kysyttiin heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan liittyen projektiin. Näiden haastatteluiden tuloksista muodostettiin neljä teemaa, jotka olivat *valittu käyttöönotto-tapa, XBRL muutosajurina, projektin aikataulu sekä yrityksen toimialan haasteellisuus ESEF-taksonomian kannalta*.

Tutkimustuloksien mukaan kohdeyrityksessä XBRL otetaan käyttöön sisään rakentamisen menetelmällä (Built-in) osana suurempaa järjestelmähanketta. Merkinnät aiotaan tehdä itse, mutta uuden järjestelmäkokonaisuuden toimittajalta saadaan alussa koulutusta. Yrityksessä ei kuitenkaan ainakaan toistaiseksi aiota käyttää XBRL-raportointikieltä hyödyksi osana sisäistä raportointia. Tutkimustulosten mukaan yritys on XBRL:n keskitason käyttäjä. Kirjallisuuskatsaus tuki tutkimustuloksia.

ABSTRACT

Author:	Ida Kolehmainen
Title:	Implementation of XBRL in a listed company as part of regulatory requirements
School:	School of Business and Management
Degree programme:	Business Administration, Financial Management
Supervisor:	Nina Sorsa
Keywords:	XBRL, ESEF, listed company, regulatory requirements

Starting from the financial year of 2020, according to the European Single Electronic Format, listed companies must report their financial statements using the eXtended Business Reporting Language (XBRL). The goal of this thesis is to find out, how is XBRL implemented in a Finnish listed company. Especially it is wanted to find out, which reporting practices need to be changed, how is the used service or system chosen and which benefits and challenges are associated with the implementation of XBRL.

This research was conducted as a qualitative research by interviewing three specialists working in the department of financial management in the case company. The case company is from the financial services industry. All the interviewees had been involved in the XBRL implementation project. They were asked about their thoughts and experiences about the project. The results were divided into four different themes, which were *the chosen implementation strategy, XBRL as a driver for change, the schedule of the project and the challenges between the company's industry and the ESEF taxonomy*.

The results from this research show, that the case company will use the Built-in implementation strategy as a part of a larger information system project. The company will execute the XBRL markings by themselves, but the supplier of the new system will give an education to the new system. However, at least for now, the case company will not use XBRL in their internal reporting. According to this research, the company is a medium adopter of XBRL. The literature review supported the research results.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	1
2. XBRL.....	3
2.1 Taksonomia	4
2.2 XBRL-raportointiin liittyvä ohjeistus Suomessa	5
2.3 XBRL-raportoinnin käyttöönotto.....	7
2.3.1. Vaihtoehtoiset käyttöönottostrategiat.....	9
2.3.2. Ulkoistaminen vai itse tekeminen.....	12
2.4 XBRL-raportoinnin aikataulu	15
2.5 Kuvatut hyödyt kirjallisuudessa	15
2.5.1 Hyödyt sijoittajien kannalta	16
2.5.2 Hyödyt yrityksen kannalta.....	17
2.6 Kuvatut haasteet kirjallisuudessa.....	19
2.7 XBRL-raportoinnin soveltamisen eri mahdollisuudet	23
3. Metodologia	24
3.1 Tutkimusmenetelmä	24
3.2 Aineiston kuvaus	26
4. Tutkimustulokset.....	27
4.1 Valittu käyttöönottotapa	28
4.2 XBRL muutosajurina	32
4.3 Projektin aikataulu	33
4.4 Yrityksen toimialan haasteellisuus ESEF-taksonomian kannalta	35
5. Yhteenveto	37
5.1 Johtopäätökset.....	37
5.2 Tutkielman luotettavuus	39
5.3 Jatkotutkimusaiheet.....	40
Lähdeluettelo	41

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset.

1. Johdanto

Erityisesti listatuille yhtiöille tulee jatkuvasti uusia viranomaisvaatimuksia ja monen niistä tarkoituksena on lisätä läpinäkyvyyttä yritysten toimintaan. Yksi näistä on Euroopan arvopaperiviranomaisen, eli ESMA:n, European Single Electronic Format -suunnitelma (ESEF). Osana ESEF-raportointia listattujen yhtiöiden on tilikaudesta 2020 lähtien aloitettava raportoimaan tilinpäätöksensä eXtended Business Reporting Language -merkintäkielellä (ESMA 2017, 3). Tämä kandidaatin tutkielma käsittelee XBRL:n käyttöönottoa osana viranomaisraportointia rahoitusalan listatussa case-yrityksessä. Tutkielmassa halutaan erityisesti ottaa selville, kuinka käyttöönottoprosessi tapahtuu, kuinka käytettävä järjestelmä tai palvelu valitaan sekä millaisia haasteita ja hyötyjä XBRL-raportointiin liittyy. Tässä tutkielmassa näitä asioita halutaan tarkastella yrityksen kannalta, sillä XBRL:n hyötyjä esimerkiksi sijoittajalle tai tilintarkastajille on tutkittu paljon jo aiemmissa tutkimuksissa.

XBRL:n tutkiminen on mielenkiintoista ja tärkeää sen takia, että sen on sanottu tekevän valankumouksen taloudellisen datan käsittelyyn (Steenkamp & Nel 2012, 409). Lisäksi aihe on tällä hetkellä erityisen ajankohtainen, sillä ESEF:n mukaan tänä vuonna eurooppalaisten listayhtiöiden täytyy ensimmäistä kertaa raportoida tilinpäätöstietonsa ja toimintakertomuksensa XBRL-merkintöjä käyttäen. Tämä tarkoittaa käytännössä siis sitä, tilinpäätökset ja toimintakertomukset tullaan laatimaan XHTML-muodossa ja tähän XHTML-dokumenttiin sisältyvät IFRS-konsernitilinpäätöstiedot merkitään XBRL-merkeillä. (Finanssivalvonta 2020a) ESEF:n tavoitteena on tehdä raportoinnista helpompaa sekä parantaa tilinpäätösten saatavuutta, analysoitavuutta ja vertailtavuutta (Beerbaum et al. 2017, 38).

XBRL-merkintätapa ei kuitenkaan itsessään ole uusi asia, sillä sitä vaaditaan jo monissa maissa, kuten Yhdysvalloissa, Kiinassa ja Tanskassa (Birt et al. 2017, 107; Securities and Exchange Commission 2009). Esimerkiksi Yhdysvalloissa SEC on vaatinut XBRL-muotoista raportointia listayhtiöiltä porrastetusti vuodesta 2009 lähtien (Zhu & Wu 2010, 1). Näin ollen aiheesta on jo tutkittu paljon ja tietoa löytyy melko runsaasti liittyen esimerkiksi XBRL:n liittyviin ongelmiin, hyötyihin, tilintarkastukseen sekä käyttöönottoprosessiin. Suuri osa tässä tutkielmassa käytetystä lähdemateriaalista on peräisin erityisesti Yhdysvalloista ja Kiinasta, sillä siellä aiheesta on tehty

eniten tutkimuksia. XBRL:n käytöstä on löydetty paljon hyötyjä, kuten informaation tehokkuuden lisääntyminen, osaketuottojen volatilitiiteetin väheneminen sekä tavallisten sijoittajien lisääntynyt pystyvyys hankkia ja yhdistellä taloudellista tietoa liittyen sijoituspäätöksiinsä (Kim et al. 2012, 128; Hodge et al. 2004, 700). Kuitenkin XBRL:n käyttöönottoon on liittynyt myös ongelmallisia näkökohtia, kuten laskennalliset ongelmat tilinpäätöksessä sekä virheet kartoituksessa, omien laajennusten luomisessa ja dokumenttien validoinnissa (Debreceeny et al. 2010, 297; Bartley et al. 2010, 48). Lisäksi haasteita voivat muodostaa tietoturva-asiat sekä ajankäyttöön ja kustannuksiin liittyvät tekijät (Bizarro & Garcia 2011, 71; Choi et al. 2008, 70; Weirich & Harrast 2010a, 65). Molempia näkökohtia, eli hyötyjä ja haasteita, tullaan analysoidaan syvemmin tässä kandidaatin tutkielmassa.

Aiemmassa tutkimuksessa on kuitenkin hyvin vähän keskitytty tutkimaan aihepiiriä nimenomaan Suomessa sekä yrityksen näkökulmasta. Iso askel Suomessa otettiin vuonna 2019, kun XBRL-muotoinen tilinpäätös oli mahdollista saada rajapinnan avulla kaupparekisteriin ja saman vuoden keväällä ensimmäinen XBRL-muodossa oleva tilinpäätös palautettiin kaupparekisteriin (PRH 2019a; PRH 2019b). Tämän tutkielman tavoitteena onkin siis selvittää, miten XBRL otetaan käyttöön suomalaisessa pörssiyhtiössä osana viranomaisraportointia. Tavoitteena on myös kuvata XBRL-raportointiin liittyviä vaatimuksia sekä aikataulua. Lisäksi halutaan löytää muutettaviin raportointikäytäntöihin ratkaisuja. Päättökysymyksenä on:

Miten XBRL-raportointi otetaan käyttöön listatussa yhtiössä?

Alakysymykset puolestaan tarkentavat päättökysymystä keskittymään raportoinnin käyttöönoton kokonaisuudessa tiettyihin yksityiskohtiin. Kysymykset valittiin yrityksen toiveiden pohjalta, sillä he halusivat selvittää tutkielman avulla erityisesti alla olevia asioita. Alakysymykset ovat seuraavat:

Mitä raportointikäytäntöjä yrityksessä tulee muuttaa XBRL:n käyttöönottoa varten?

Miten käytettävä palvelu tai järjestelmä valitaan?

Mitä hyötyjä ja haasteita projektiin koetaan liittyvän?

Näihin kaikkiin tutkimuskysymyksiin tullaan etsimään vastauksia ensin teoriaosuuden avulla ja sen jälkeen työn empiriaosuudessa tekemällä haastatteluita kohdeyrityksessä. Tutkielmaa varten haastatellaan kolmea eri kohdeyrityksen talousosaston asiantuntijaa. Tutkielman teoriaosuus koostuu XBRL:n peruseriaatteiden esittelystä sekä taksonomian, XBRL:n aikataulun, kirjallisuudesta nousevien hyötyjen sekä haasteiden, sekä XBRL:n erilaisten soveltamiskohteiden teoreettisella tarkastelulla aiempaan kirjallisuuteen pohjautuen. Työ rajataan käsittelemään vain yhden suomalaisen pörssiyrityksen taloushallinnon työntekijöiden kokemuksia liittyen XBRL-raportointiin.

2. XBRL

eXtensive Business Reporting Language eli XBRL on kieli taloudellisen tiedon sähköiseen esittämiseen ja kommunikointiin, josta on hyötyä erityisesti tiedon valmistelussa, analysoinnissa ja viestinnässä (Eierle et al. 2014, 161). XBRL on avoin standardi ja se sai alkunsa vuonna 1998, kun Charlie Hoffman alkoi XML-tiedostomuotoa hyväksikäyttäen luomaan prototyyppiä tilinpäätöstietoja varten. XBRL-teknologia antaa datalle merkityksen ja sen avulla tilinpäätöksestä voidaan tuottaa jäsenelty ja rakenteinen tietokokonaisuus sen sijaan, että tilinpäätös olisi pelkässä pdf-muodossa. (Ojala et al. 2018, 5; Alles & Piechocki 2012, 103-104) Tietoa voidaan XBRL:n avulla viestiä niin eri organisaatioiden välillä kuin myös organisaation sisällä (Sledgianowski et al. 2010, 347). XBRL:n avulla strukturoitua dataa voidaan siirtää yritysten ja valtion virastojen välillä ja näin ollen se helpottaa yritysten hallinnollista taakkaa (Ojala et al. 2018, 5).

XBRL-raportointikielen voidaan ajatella jakautuvan kahteen eri viitekehykseen, jotka ovat Global Ledger (GL) ja Financial Reporting (FR). Global Ledger on tarkoitettu pääasiassa yrityksen sisäiseen raportointiin, mutta se ei rajoitu siihen. (Cohen 2009, 189-191) Sitä voidaan sisäisesti käyttää hyväksi esimerkiksi päätöksenteon ja kontrollien tukena, mutta toinen hyväksikäyttöalue on myös tiedonvaihto ulkoisten sidosryhmien kanssa. GL on tapa standardoida rakeinen tieto yrityksen tietojärjestelmistä. (Via & Garbellotto 2015, 48) Kun jokainen transaktio on

merkitty samalla kaavalla, eri käyttäjät voivat yhdistää ja tiivistää dataa omien raportointitarpeidensa mukaan. XBRL GL parantaa tiedonvaihtoa ja helpottaa transaktiotietojen kulkua eri järjestelmien välillä. (Bizarro & Garcia 2015, 65)

XBRL Financial Reporting, eli FR, taas on tapa taloudellisen tiedon koodaamiseen ulkoista raportointia, kuten tilinpäätöksiä ja viranomaisraportointeja, varten (Via & Garbellotto 2015, 48). XBRL FR:n avulla tilinpäätös tehdään siis jaettavaan muotoon ja siihen sisällytetään ulkoisesti jaettava sisältö ja rakenne (Bizarro & Garcia 2011, 64). Näiden kahden tavan yhtäaikainen käyttö tarjoaa linkin alkukirjausten ja loppuraporttien välille, ja se antaa käyttäjälle mahdollisuuden tarkastella tilinpäätöksen taustalla vaikuttavia tietoja (Via & Garbellotto 2015, 48). Kun lopputilinpäätösraportti julkaistaan XBRL-muodossa, riittää pelkkä XBRL FR:n käyttö, mikäli XBRL GL ei ole käytössä.

2.1 Taksonomia

Koska XBRL on avoimen arkkitehtuurin teknologia ja se ei perustu mihinkään tiettyihin sääntöihin tai periaatteisiin, sitä voidaan soveltaa moniin eri tilinpäätösstandardeihin (Beerbaum et al. 2017, 34). XBRL perustuu taksonomioihin, jotka koostuvat skeematiedostoista ja linkkitiedostoista. Skeematiedostot kertovat konseptien, kuten varojen, oman pääoman ja velkojen, selityksen, ja niissä on tietoa esimerkiksi konseptien nimestä, yksilöinnistä ja muista ominaispiirteistä. Linkkitiedostot puolestaan kertovat näiden konseptien suhteista. XBRL:n määrittelemät linkkitiedostojen tyypit ovat suhdemäärittely (definition linkbase), laskutoimitus (calculation linkbase), esitystapa (presentation linkbase), nimike (label linkbase) ja viittaukset (reference linkbase). (Debreceeny et al. 2009, 52-53)

XBRL-raportoinnissa tilinpäätös koodataan koneluettavaan muotoon. Tämä tehdään käyttämällä taksonomiaa. Taksonomiat ovat raportointialuekohtaisia hierarkkisia ”sanakirjoja”, jotka määrittelevät tietyille datalle käytettävän tunnisteen (XBRL 2020b). Taksonomioita kehittävät sääntelijät, tilinpäätösstandardien laatijat, valtion virastot ja muut ryhmät, joiden on selkeästi määriteltävä raportoitavat tiedot (XBRL 2020a). Suomessa taksonomian ylläpidosta vastaa Valtiokonttori (Tieke 2020).

2.2 XBRL-raportointiin liittyvä ohjeistus Suomessa

Suurin kannustin XBRL:n käyttöönottoon ympäri maailman on tähän saakka tullut viranomaisilta. Tämä on tietysti erittäin tehokas tapa uuden teknologian käytön vauhdittamiseen, ja tästä syystä XBRL:n näkyvimmat käyttökohteet liittyvät taloudelliseen ja viranomaisraportointiin. (Garbellotto 2007, 57) Näin tapahtui myös Suomessa, sillä aloite uudelle sähköiselle raportointivaatimukselle tuli Euroopan Unionilta. Taustalla on avoimuusdirektiivi, joka asettaa sääntöstelyn listayhtiöiden avoimuusvaatimuksista. Vuonna 2013 tähän avoimuusdirektiiviin tehtiin muutoksia ja yksi muutoksista oli vaatimus yhtenäisestä sähköisestä raportointimuodosta. Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaiselle eli ESMA:lle annettiin vastuu kehittää tekninen sääntelystandardiluonnos, joka määrittää sen, missä muodossa tilinpäätökset julkaistaan 1.1.2020 alkaen. (ESMA 2017, 2, 9-10) EU:ssa hyväksytty ESEF:ä koskeva delegoitu asetusta julkaistiin 29.5.2019 ja se sitoo listattuja yhtiöitä. Asetus tuli voimaan 18.6.2019. (Finanssivalvonta 2020a)

ESEF:n mukaan kaikki tilinpäätökset tulee valmistella XHTML-kielellä, joka on ihmisten luettavissa ja joka voidaan avata yleisillä nettiselaimilla. Jos tilinpäätös sisältää IFRS-standardien mukaisen konsernitilinpäätöksen, on se merkittävä XBRL-tunnistein. (ESMA 2020) ESEF:n mukaan EU:ssa raportoidaan käyttäen Inline XBRL -teknologiaa. ESMA valitsi Inline XBRL:n eli iXBRL:n kustannus-hyötyanalyysin mukaan. (ESMA 2017, 3, 11)

iXBRL yhdistää verkkosivun ja upotetut XBRL-tunnisteet. XBRL-asiakirjan tuottaja pystyy iXBRL-tiedostossa hallitsemaan tiedoston ulkoasua ja muotoilua, jolloin asiakirja voidaan esittää samannäköisenä kuin perinteinen paperipohjainen raportti tai interaktiivinen nettisivu. Perinteisessä XBRL-dokumentissa kaikki esitettävät tiedot pitää merkitä, kun taas iXBRL-dokumentissa voidaan merkitä vain ne tiedot, joita tarvitaan, eli esimerkiksi vain veroilmoitusta varten tarvittavat tiedot. Osa tiedoista voi iXBRL-dokumentissa olla merkitsemätöntä, mutta silti näkyvissä. Tällaisia elementtejä voisi tilinpäätöksessä olla esimerkiksi kuva hallituksen puheenjohtajasta tai tilinpäätöstietojen perusteella luotu graafinen kuvaaja. Lisäksi perinteinen XBRL-

instanssidokumentti pystytään erottamaan Inline XBRL -asiakirjasta tiedon käsittelyä varten perinteisillä XBRL-ratkaisuilla. (Markelevich & Lamb 2012, 64)

ESEF määrää, että liikkeeseenlaskijan tulee toimittaa IFRS-standardien mukainen konsernitilinpäätös, jossa on XBRL-merkintäkielen mukaiset merkinnät (Euroopan komissio 2018, 2). Näin ollen ESMA ylläpitää ESEF-taksonomiaa, joka perustuu suuresti kansainväliseen IFRS-taksonomiaan. Suomessa ESEF-raportoinnin varsinainen käytäntöönpanija on Finanssivalvonta, mutta tilinpäätökset toimitetaan Helsingin Pörssiin. Pankkien taloudellisen tilan ja riskien raportointiin hyödynnetään lisäksi kansainvälisiä taksonomioita, kuten FINREP ja COREP, ja nämä tiedot kerää puolestaan Finanssivalvonta. (XBRL Suomi 2020a) Nämä raportit ovat kuitenkin erillisiä tässä tutkielmassa käsiteltävästä ESEF-raportoinnista.

Käyttäessään ESEF-taksonomiaa julkaisijoiden on käytettävä sitä taksonomian elementtiä, jonka kirjanpidollinen merkitys on lähin merkittävälle tiedolle. Jos kuitenkin tämä lähin elementti vääristää merkittävän tiedon kirjanpidollista merkitystä, tulee sinne luoda omia laajennuksia ja ankkuroida nämä laajennukset sellaiseen ydintaksonomielementtiin, joka on lähinnä oikeata merkitystä. (ESMA 2020) Sopivia elementtejä valittaessa on kiinnitettävä elementin tarkan otsikon sijasta sen kirjanpidolliseen merkitykseen (ESMA 2019, 13). Päälaskelmat, eli tuloslaskelma, tase, kassavirtalaskelma ja oman pääoman muutoslaskelma, tulee merkitä yksityiskohtaisesti, mutta liitetiedot voidaan merkitä block-merkintöinä, jolloin yksi liitetieto on yksi block-merkki. (ESMA 2020)

Suomessa XBRL:n kehityksestä on vastannut 19 eri organisaation konsortio, joka sai alkunsa raportointiyritysten hallinnollisten kustannusten alentamisen näkökulmasta. Sen sijaan, että jokaiselle hallinnolliselle raportille on omat kanavansa ja formaattinsa, voidaan luoda yleinen portti, johon raportoiva yritys voi jättää kaikki hallinnolliset raporttinsa kerralla. Tätä varten Suomessa luotiin Standard Business Reporting -hanke (SBR), jonka toteutuksessa käytetään XBRL-teknologiaa. Vaikka XBRL-raportoinnissa onkin kyse globaalista standardoinnista, jokaisen maan on kuitenkin luotava oma maakohtainen XBRL-taksonomiensa. Tämä johtuu siitä, että jokaisella maalla on omat idiosynkraattiset ominaisuutensa ja tilinpäätösstandardinsa.

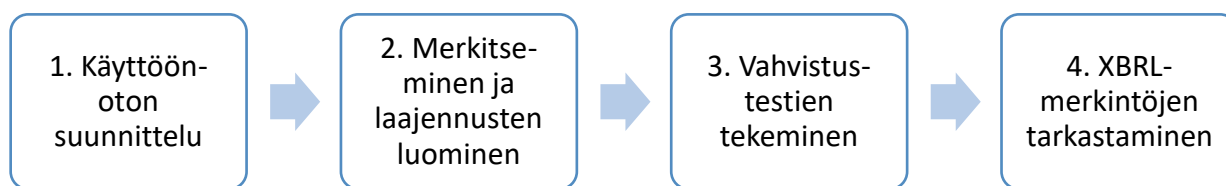
(Eierle et al. 2014, 165) Suomessa SBR-taksonomia kehitettiin Suomen kirjanpitolainsäädännön pohjalta ja sitä voidaan käyttää esimerkiksi PRH:n Inline XBRL-raportoinnissa. (XBRL Suomi 2020a)

XBRL Suomen tavoitteena on täten tuoda Suomeen XBRL-raportointikieli sekä aktiivisesti ajaa sen käyttöönottoa yritysten erilaisiin raportointitarpeisiin liittyen. Konsortion fasilitaattorina ja koordinoijana toimii TIEKE ja konsortion alla toimii kahdeksan työryhmää, jotka edesauttavat konsortion tavoitteita omilla osa-alueillaan. (XBRL Suomi 2020b)

2.3 XBRL-raportoinnin käyttöönotto

Janvrin ja No (2012, 170) loivat tutkimuksessaan XBRL:n viitekehysten, joka jakaa XBRL:n käyttöönottoprosessin tiivistetysti neljään eri ryhmään: johdon tuki ja osallisuus, käyttöönoton lähestymistapa, organisaation valmius tai asiantuntijuus sekä kontrolli XBRL-raportoinnista. Johdon tukea tarvitaan XBRL:n käyttöönoton lähestymistavan valitsemiseen, taidoiltaan sopivien yksilöiden organisoimiseen XBRL-tiimiin, käyttöönottoprosessin ja sen tulosten arviointiin sekä koko yrityksen laajuisen XBRL:n hyväksymisen edistämiseen. Johto on siis usein mukana vain alussa sopivaa lähestymistapaa pohdittaessa sekä loppupuolella instanssidokumenttia tarkistettaessa. Käyttöönoton lähestymistapaa varten taas tulee pohtia ensinnäkin joko prosessin ulkoistamista tai tekemistä yrityksen sisällä itse. Organisaationaalinen valmius taas korostaa yrityksen valmiutta tai asiantuntijuutta ottaa XBRL käyttöön. Viimeisellä teemalla, eli kontrollilla XBRL-raportoinnissa, taas kuvataan XBRL-raportointeihin liittyvää sisäistä valvontaa. (Janvrin & No 2012, 170) Nämä asiat ovat siis läsnä XBRL:n käyttöönotossa.

Yritykset voivat joustavasti valita strategian XBRL:n käyttöönottoon riippuen raportointitarpeistaan ja -resursseistaan (Hsieh et al. 2019, 76). Janvrin ja No (2012, 173) ovat kehittäneet viitekehysten XBRL:n käyttöönottoa varten ja he jakavat käyttöönottoprosessin neljään eri vaiheeseen. Käyttöönoton vaiheet on tiivistetty kuvioon 1.

Kuvio 1. XBRL-raportointikielen käyttöönotto (mukaillen Janvrin & No 2012).

Ensimmäisenä suunnitellaan käyttöönotto. Siinä tulee hankkia riittävät tiedot XBRL-raportoinnista ja sen sääntelyn vaatimuksista, perustaa toteutusryhmä ja kehittää toteutussuunnitelma. Tiimissä olisi hyvä olla niin ulkoisen laskentatoimen kuin myös tietojärjestelmien osajia. Tämä tiimi päättää myös, luodaanko instanssidokumentit yrityksen sisällä vai ulkoistetaanko prosessi kolmannelle osapuolelle. (Janvrin & No 2012, 173)

Toisena merkitään taloudelliset tiedot ja luodaan tarvittavat laajennukset taksonomiale. Näiden käytännön toteutus riippuu käyttöönottavasta: tehdäänkö instanssidokumentit yrityksen sisällä vai ulkoistetaanko prosessi kolmannelle osapuolelle? Jos tämä päätetään tehdä yrityksen sisällä, tulee yrityksessä ottaa selvää sopivasta käytettävästä taksonomiasta, merkitä jokainen arvo asianmukaiseen taksonomian elementtiin sekä tarvittaessa tehdä taksonomian laajennukset. Lopuksi luodaan instanssidokumentti. Jos taas prosessi päätetään ulkoistaa kolmannelle osapuolelle, kannattaa huomata, että tilinpäätöksen merkitseminen ja laajennusten luominen vaatii kuitenkin ulkoisen palveluntarjoajan avustamista sopivien merkintöjen tai taksonomian laajennusten luomisessa. (Janvrin & No 2012, 173-175) Näitä vaihtoehtoisia käyttöönottopoja sekä niiden hyviä ja huonoja puolia tarkastellaan myöhemmin.

Kolmantena validoidaan, tarkastetaan ja tehdään XBRL:n liittyvät dokumentit. XBRL-dokumenteille tulee tehdä vahvistustestejä, jotta voidaan varmistaa XBRL-dokumenttien ja laajennuksien yhteensopivuus XBRL:n määrittelyiden sekä sääntelyvaatimusten kanssa. Lisäksi tehdyn kartoituksen (mapping) yksityiskohdat tarkastetaan selvien virheiden ja epä johdonmukaisuuksien löytämiseksi. Dokumentteja voidaan myös tarkastella niiden lukemiseen tarkoitettun ohjelmiston avulla, jotta nähdään, välittyvätkö tarvittavat tiedot tilinpäätöksen käyttäjälle ha-

lutulla tavalla. (Janvrin & No 2012, 175) Validointiohjelmisto automaattisesti käy läpi ja tunnistaa useimmat, mutta ei kaikkia, XBRL:n standardin rikkomukset. Se esimerkiksi varmentaa matemaattisten linkityksien ja niiden summien oikeellisuuden. (Bartley et al. 2010, 51)

Viimeisessä vaiheessa tilintarkastajaa voidaan pyytää tarkastamaan, että XBRL-merkitty tieto on täydellistä, tarkkaa ja että se on yhdenmukainen alkuperäisen tilinpäätöksen kanssa (Janvrin & No 2012, 175). Toisaalta Suomen Tilintarkastajat on tehnyt linjauksen, että ESEF-raportoinnin varmentamisesta ei ole annettu EU-määräystä ja Suomessa ei ainakaan vielä tilikauden 2020 osalta anneta listayhtiöille määräystä varmennuttaa tilinpäätöstä, joka on ESEF-vaatimusten mukainen. Täten siis tilikaudelta 2020 tilintarkastajan antama varmennus siitä, että ESEF-vaatimukset on täytetty, on vapaaehtoista. (Suomen Tilintarkastajat 2020) Yhdysvalloissa sijoittajat ja analyytikot ovat olleet tyytymättömiä muun muassa siihen, ettei XBRL-muotoista dataa tarkasteta tilintarkastajan toimesta (Brands 2013, 56). Näin ollen voitaisiin ajatella, että Suomessakin yksi tapa rohkaista sijoittajia ja analyytikkoja käyttämään XBRL-muotoista dataa olisi, että tilintarkastajat tarkastaisivat myös XBRL-muotoisen datan.

2.3.1. Vaihtoehtoiset käyttöönottostrategiat

Nokian taloudellisen raportoinnin johtaja Sini Halla (2019, 4) kertoi Real-Time Economy -konferenssissa 14.11.2019 käytännön kokemuksena, että XBRL:n käyttöönotossa työkalun valitseminen on monivaiheinen ja työvoimavaltainen prosessi, joka vaatii suunnittelua. Näin ollen käyttöönottostrategian suunnittelu kannattaa tehdä huolella. Penttisen (2019) tekemän suomalaisen kyselyn mukaan suurin osa vastaajista aikoo luottaa ulkoisen palveluntarjoajan osaamiseen ESEF-raportoinnin osalta, vaikkakin suurin osa aikoo tehdä XBRL-merkinnät yrityksessä itse. Tämä tarkoittanee sitä, että tekninen osaaminen aiotaan hankkia yrityksen ulkopuolelta, kun taas varsinainen tilinpäätöksen merkkäamisprosessi, jonka ajatellaan vaativan lähinnä taloushallinnon asiantuntemusta, aiotaan tehdä itse.

Kirjallisuudessa tunnistetaan yleisesti ottaen kolme eri strategiaa ottaa XBRL käyttöön: järjestelmän päälle kiinnitetty (Bolt-on), sisäänrakennettu (Built-in) tai syvään juurrutettu (Deeply

Embedded) (Garbellotto 2009a, 66; Garbellotto 2009b, 56; Garbellotto 2009c, 57). Kirjallisuudessa on todettu, ettei mikään tietty käyttöönottopata ei ole parempi kuin toinen, sillä jokaisella tavalla on omat hyötynsä ja käyttöönottopatan menestys riippuu monista eri tekijöistä, kuten yrityksen koosta ja sen käyttämistä tietojärjestelmistä. Tietojärjestelmien tyyppi ja määrä, sekä raportoinnin laajuus ja tiheys vaihtelee yrityksestä toiseen. XBRL:n käyttöönotto ei välttämättä ole yhtä kannattavaa, jos yrityksessä raportoidaan esimerkiksi vain kvartaaleittain. Lisäksi jos tietojärjestelmistä saatu tieto on jo korkealaatuista eikä tiedossa ole monia ongelmia, XBRL:n kautta ei välttämättä saada suuria etuja. Toisaalta suurimmat hyödyt saadaan siinä tapauksessa, jos yrityksen taloushallinnon järjestelmien data ei ole kovin yhtenäistä, eli jos käytössä on useita järjestelmiä, joiden välillä tieto ei kulje automaattisesti. (Markelevich & Riley 2013, 72)

Päälle kiinnitetty käyttöönottopata on näistä kaikkein halvin ja yksinkertaisin – valmis tilinpäätösdata vain ylimääräisenä työvaiheena siirretään työkalun tai ulkoisen palveluntarjoajan avulla XBRL-muotoon. Raportointi tehdään noudattaen yrityksen aiempia prosesseja ja raportit tuotetaan perinteisissä muodoissa, kuten Microsoft Wordilla tai Excelillä. Päälle kiinnittämisellä kuitenkin menetetään sisäiset saatavilla olevat hyödyt XBRL-raportoinnista. (Garbellotto 2009a, 66-67) Yritykset tyyppillisesti aloittavat XBRL-raportoinnin tällä tavalla, sillä se on helpoin ottaa käyttöön, se vaatii muita strategioita vähemmän tietoa XBRL-raportoinnista ja se on vaihtoehtoisista tavoista edullisin toteuttaa. Tilinpäätöksen valmisteluprosessi ei muutu muuten, kuin vain viimeisenä vaiheena tieto muunnetaan XBRL-muotoon. Jotkut tuotannonohjausjärjestelmät esimerkiksi toimittavat XBRL-lisäosia, joiden avulla voidaan auttaa yrityksiä luomaan XBRL instanssidokumentteja. (Markelevich & Riley 2013, 71-72)

Riippuen aiemmin käytetystä tavasta analysoida tietoja, voi päälle kiinnittäminen mahdollisesti auttaa yrityksen sisäistä laskentaa analysoimaan tilinpäätöstietoja. Kuitenkaan merkitsemisen ulkoistaminen on useimmissa tapauksissa vain lisäkulu yritykselle, eikä se anna juurikaan hyötyjä yrityksen sisäisen toiminnan kannalta. (Markelevich & Riley 2013, 71)

Sisäänrakennetulla käyttöönottotavalla puolestaan tarkoitetaan ratkaisua, jossa HTML-dokumentin luominen ja XBRL-pikaraportti ovat täysin integroituja (Behar 2012, 24). Tällöin siis raportoitava data kartoitetaan automaattisesti ja standarditaksonomiaa käyttäen luodaan instanssidokumentti. Tilinpäätöksen muuntaminen XBRL-muotoon ei täten ole lisätyövaihe, vaan taloushallinnon sovellus tukee XBRL-raportointia. (Sledgianowski et al. 2010, 69-70) Jos yrityksen nykyinen käytössä oleva taloushallinnon ohjelmisto ei tue XBRL-muotoa, tulee yrityksessä silloin käyttää kirjanpidollisen tiedon ja XBRL-taksonomian yhdistämiseen XBRL Global Ledgeria ja kolmannen osanpuolen datan kartoitusohjelmistoa. Tämä on kuitenkin hyvin tekninen tehtävä, johon suositellaan XBRL-asiantuntijan käyttöä. (Fang 2011, 9) Sisään rakentamisella täytetään samalla viranomaisvaatimukset ja saadaan käsitystä XBRL:n eduista myös sisäisessä käytössä (Garbellotto 2009b, 56-57). Tätä lähestymistapaa käyttävät ovat havainneet, että sen käyttö on vähentänyt raportointitiimin painetta, parantanut kontrolleja ja säästänyt aikaa sekä rahaa. Lisäksi Yhdysvalloissa vuonna 2011 julkaistun kyselytutkimuksen mukaan sisäänrakennettua lähestymistapaa käyttävät yritykset olivat muita tyytyväisempiä. (Behar 2012, 25)

Syvään juurrutettu lähestymistapa puolestaan edustaa XBRL:n äärimmäistä käyttöä, jolloin XBRL-raportointikieltä hyödynnetään viranomaisvaatimuksia enemmän (Sledgianowski et al. 2010, 70). Syvään juurrutettu tapa on näistä kolmesta esitellystä vaihtoehdoista kaikista edistynein, ja se vaatii myös eniten suunnittelua ja resursseja. Siinä yritys käyttää XBRL GL taksonomiaa yksityiskohtaisen datan standardoimiseen, josta tarvittavat raportit luodaan suoraan. Tämän lähestymistavan tarkoitus on hyötyä kaikista XBRL:n saatavilla olevista eduista liittyen yrityksen niiden prosessien automatisointiin, jotka ovat tällä hetkellä manuaalisia, vaativat paljon resursseja ja ovat herkkiä virheille. XBRL ei kuitenkaan ole mikään oma järjestelmänsä, vaan hyödyt saadaan yrityksen tietojärjestelmää käyttämällä. (Garbellotto 2009c, 56-57) Syväälle juurrutetulla tavalla päästään irti manuaalisesta työstä, jota päälle kiinnitetyssä lähestymistavassa tulee jokaisen elementin raahaamisesta sopivalla merkille ja päälle kiinnitetyssä lähestymistavassa datan kartoittamisesta (Fang 2011, 9).

Syvään juurrutettu lähestymistapa on kuitenkin näistä kolmesta kallein toteuttaa, vaikkakin monet tekijät, kuten yrityksen koko, sen rakenne ja käyttöönoton tarkoitus, vaikuttavat kustannuksiin. Syvään juurruttamalla on kuitenkin voitu korvata jopa kokonaisia uusien toiminnanohjausjärjestelmien asennuksia ja näin saatu suuret säästöt pidemmällä aikavälillä. Tällöin XBRL-raportointikieltä voidaan sovittaa myös yrityksen sisäiseen tiedonhallintaan ja raportointiin. (Garbellotto 2009c, 56-57)

2.3.2. Ulkoistaminen vai itse tekeminen

Mikä tahansa kolmesta strategiasta voidaan joko ulkoistaa kolmannelle osapuolelle tai tehdä yrityksessä itse. (Sledgianowski et al. 2010, 70) Lisäksi voidaan harkita hybridivaihtoehtoa, jossa yritys tekee esimerkiksi osan prosessista itse ja osan ulkoistaa, tai vaihtoehtoisesti tekee kaiken itse, mutta pyytää ulkoiselta asiantuntijalta apua tietyissä asioissa. Ulkoinen asiantuntija voi myös tarkastaa, että raportointi on tehty oikein. (Rohman 2014, 72) XBRL:n käyttäjät voidaan jakaa ei-käyttäjiin, vähäisen asteen käyttäjiin, keskitason käyttäjiin ja korkean asteen käyttäjiin. Luokittelu riippuu siitä, onko prosessi ulkoistettu vai tehdäänkö se yrityksen sisällä sekä XBRL-datan käyttötarkoituksesta. (Garner et al. 2013, 2)

Ei-käyttäjät eivät käytä XBRL-raportointia mihinkään tarkoitukseen. He välttävät XBRL:n liittyvät kulut, mutta toisaalta eivät saa mitään sen hyötyjäkään käyttöönsä. (Garner et al. 2013, 2-3) Suomessa ESEF-vaatimus koskee vain listattuja yrityksiä, joten suurin osa yrityksistä kuuluu tähän kategoriaan (Euroopan komissio 2018, 4). Toisaalta vapaaehtoinen raportointi on sallittua ja kaikki yritykset voivat halutessaan rekisteröidä tilinpäätöksensä PRH:lle XBRL-muodossa (PRH 2019a).

Vähäisen asteen käyttäjät käyttävät XBRL-raportointia ulkoiseen raportointiin tai kauppakumppaneita varten, mutta tilinpäätöstietojen muuttaminen XBRL-muotoon ulkoistetaan. Heidän ei tarvitse juurikaan muuttaa sisäisiä tietojärjestelmiään eivätkä he halua käyttää XBRL-muotoisia tietoja sisäiseen raportointiin. Vähäisen asteen käyttäjät näkevät, että ulkoistaminen on halvempaa eikä heillä ole yrityksen sisällä tarvittavaa osaamista tai halua ostaa

sopivaa työkalua. Prosessivaiheina yritys ensin etsii sopivan palveluntarjoajan, lähettää tilinpäätöksen palveluntarjoajalle, palveluntarjoaja muuttaa tilinpäätöksen XBRL-muotoon ja lopuksi yrityksessä tarkastetaan XBRL-muotoisen tilinpäätöksen tarkkuus ja kokonaisuus. Viimeisenä vaiheena oleva XBRL-muotoisen raportoinnin palautus sääntelijöille, eli esimerkiksi pörssiin tai verottajalle, voidaan ulkoistaa tai tehdä vaihtoehtoisesti itse. (Garner et al. 2013, 3)

Keskitason käyttäjät käyttävät nykyistä taloushallinnon järjestelmäänsä ja muuntavat datan XBRL-muotoon itse (Garner et al. 2013, 3). Tätä varten yrityksen tulee ostaa XBRL-työkalu, kouluttaa työntekijät käyttämään sitä, sekä luoda tiedon muuntamiseen toistuva prosessi (Garbellotto 2009a, 56). Täten yritykset käyttävät suuria summia rahaa ja työntekijöiden aikaa tilinpäätösten kääntämiseen, mutta he eivät käytä XBRL-raportointikieltä sisäiseen raportointiin. Tällöin he eivät välttämättä saa täysiä hyötyjä XBRL-raportoinnista. Toisaalta jos yritys myöhemmin päättääkin käyttää XBRL-muotoa muihin tarkoituksiin, XBRL-merkinnät on tällöin tehty jo valmiiksi ja niitä voi käyttää hyväkseen myös myöhemmässä vaiheessa. (Garner et al. 2013, 3)

Korkean tason käyttäjillä on mahdollisuus saada itselleen täydet hyödyt XBRL:n käytöstä. Tällöin XBRL on luonnollinen jatke yrityksen raportointiprosessia, raportioijilla on täysi kontrolli datan muuntoprosessista ja heidän on mahdollista saavuttaa pienemmät raportoinnin kokonaiskustannukset. Korkean tason käyttäjät voivat myös käyttää XBRL-muotoista dataa vain osaan sisäisen raportoinnin tarpeista. Korkean tason käyttäjillä täytyy olla korkea osaaminen ja työkalut XBRL:n suhteen. Ongelmia voi tulla virheiden ja epä johdonmukaisuuksien muodossa säännösten muuttuessa, mutta toisaalta monet yritykset välttävät tämän ongelman käyttämällä XBRL Global Ledgeria. Tällöin systeemit voivat kommunikoida keskenään, mikä johtaa tarkempaan ja ajankohtaisempaan tietoon päätöksentekijöille. (Garner et al. 2013, 3-4)

Yrityksessä täytyy siis pohtia, ulkoistetaanko XBRL-tilinpäätösten muuntaminen vai tehdäänkö se yrityksen sisällä. Tilinpäätöksen muuntaminen XBRL-muotoon yrityksen sisällä vaatii enemmän aikaa ja sitoutumista kuin sen ulkoistaminen (Henderson et al. 2012, 123). Sisäistämisen

hyötyjä ovat suurempi kontrolli ja joustavuus dokumenttien luomisesta, sekä käytännön kokemuksen saaminen ja organisaationaalisen tietämyksen säilyttäminen (Janvrin & No 2012, 186). Joustavuus itse tekemisessä näkyy esimerkiksi siinä, että ulkoisen palveluntuottajan kanssa muutokset voivat tulla kalliiksi. Lisäksi sen jälkeen, kun XBRL:n muuntamisen prosessi on ensimmäisen kerran saatu valmiiksi, voi raportoinnin tekeminen yrityksen sisällä jatkossa pidemmällä aikavälillä olla ulkoistamista edullisempaa. (Hintze 2011, 14)

Toisaalta jos XBRL-raportointia ei koeta kuuluvan osaksi yrityksen ydinosaamista, ei sen XBRL-raportoinnin tekeminen sisäisesti ole välttämätöntä (Cronk & Sharp 1995, 264). Yritykset, jotka ovat käyttäneet käyttöönotossa kolmannen osapuolen palveluita, ovat nimenneet motiiveikseen kustannussäästöt ja ratkaisun nopeuden ja käytettävyyden. Palveluntuottajan valinnassa yritykset arvostavat esimerkiksi sen luotettavuutta sekä tuttuutta, sillä tuttu palveluntuottaja tuntee jo yrityksen liiketoiminnan ja raportointiprosessit. (Janvrin & No 2012, 186) On tutkittu, että jos yrityksessä on enemmän huolenaiheita liittyen XBRL:n vaatimuksiin ja jos sillä on pidempi aikaviive tilinpäätöksen julkaisuun, yritys todennäköisimmin ulkoistaa XBRL:n toteutuksen. Toisaalta jos yrityksessä on edistynyttä osaamista ja tietoa XBRL-raportoinnista ja XBRL:n ohjemateriaali koetaan hyödylliseksi, tehdään käyttöönottoprosessi todennäköisemmin yrityksen sisällä. (Hsieh et al. 2019, 75, 89)

Garner et al. (2013, 9) huomasivat tutkimuksessaan, että yleisimmät XBRL:n käyttöönototavat Yhdysvalloissa olivat joko prosessin ulkoistaminen tai muuntamisen tekeminen itse, mutta silloin XBRL-muotoista dataa käytettiin niin ulkoisessa kuin myös sisäisessäkin raportoinnissa. Näin ollen yritykset siis joko haluavat päästä XBRL-raportoinnissa helpolla, tai vaihtoehtoisesti panostaa enemmän ja tehdä sen itse, ja samalla hyötyä XBRL-raportoinnista mahdollisimman paljon sen lisäksi, että täyttäisivät vain raportointivaatimukset. (Garner et al. 2013, 9)

Joka tapauksessa ensimmäinen raportointikerta on yleisesti kallein, kun seuraavat kerrat voidaan lähinnä seurata ensimmäisellä kerralla luotua prosessia. Yhdysvalloissa SEC oli arvioinut, että kustannukset tippuvat ensimmäisen raportointikerran jälkeen noin kolmanneksen. Tämä indikoi jyrkkää oppimiskäyrää. (Garbellotto 2009a, 56) Oppimiskäyrän ansiosta yritykset voivat saavat itselleen XBRL:n tehokkuushyötyjä (Weirich & Harrast 2010a, 67).

2.4 XBRL-raportoinnin aikataulu

ESEF:n aikataulu on vaiheittainen. Ensimmäisenä kahtena vuotena, eli vuosina 2020 ja 2021, vain päälaskelmat merkitään XBRL-kielellä (ESMA 2017, 3). Näihin kuuluvat konsernin laaja tuloslaskelma, tase, rahavirtalaskelma ja laskelma oman pääoman muutoksista. XBRL-merkinnät viedään XHTML-dokumenttiin käyttäen Inline XBRL eli iXBRL-mekanismia. Tällöin siis konsernitilinpäätöksen liitetiedot, toimintakertomus ja emoyhtiön erillistilinpäätös voivat olla vuosien 2020-2021 tilinpäätöksessä ilman XBRL-merkintöjä. Vuoden 2022 tilinpäätöksistä alkaen päälaskelmien lisäksi myös konsernitilinpäätöksen liitetiedot tulee olla XBRL:n mukaisia. Niitä ei kuitenkaan tarvitse minimivaatimuksien mukaan merkitä yksittäisinä rivi- tai sarake-tietoina, vaan riittää, että ne ovat tehty block-merkintöinä eli kukin liitetieto yhtenä kokonaisuutena. (Finanssivalvonta 2020a)

Se, kuinka pitkään yrityksellä itsellään menee XBRL:n käyttöönotossa, on hyvin tapauskohtaista. Weirich ja Harrast (2010a, 65) kertovat, että ensimmäiseen XBRL-raportointiin kuluu noin 125 työtuntia, kun taas seuraaviin raportointeihin aikaa kuluu noin 17 tuntia. Tämä indikoi myös aiemmin kuvailtua jyrkkää oppimiskäyrää ja XBRL:n viemiä resursseja tulisi yrityksessä tarkastella pidemmällä aikavälillä. Ensimmäinen raportointivuosi vie enemmän aikaa ja kustannuksia, mutta pitkällä aikavälillä saavutettavissa olevat tehokkuushyödyt kannattaa ottaa huomioon käyttöönottostrategiaa pohdittaessa.

Alaviitteiden tekoon block-merkintöinä kuluu noin 7 tuntia. Jos tiedot halutaan merkitä yksityiskohtaisesti, menee tähän noin 70 tuntia. (Weirich & Harrast 2010a, 65) Jos projektin tekee yrityksen sisällä, kannattaa sille varata aikaa kuusi kuukautta. Toisaalta jos ei tee merkintöjä itse vaan ulkoistaa sen, menee tähän arviolta neljä kuukautta. Ulkoisen palveluntarjoajan XBRL-merkintöjen tarkastuksessa kuluu arviolta 20 tuntia (Choi et al. 2008, 70-71).

2.5 Kuvatut hyödyt kirjallisuudessa

Kirjallisuudessa kuvataan laajasti XBRL:n liittyviä hyötyjä sekä haasteita yrityksen ja sen eri sidosryhmien kannalta. Tässä osiossa pyritään tarkastelemaan aiemmassa tutkimuksessa esille

tuotuja näkökulmia siitä, millä tavalla yritys suoraan ja toisaalta erityisesti sijoittajien hyöty-misen kautta hyötyy XBRL:n käytöstä välillisesti. Toisaalta kappaleessa 2.6 tarkastellaan kirjallisuudessa esille nousseita mahdollisia haasteita liittyen XBRL:n käyttöönottoon. Osa hyödyistä ja haasteista on sidoksissa aiemmassa kappaleessa kuvattuihin käyttöönottopoihin, sillä esimerkiksi XBRL GL tarjoaa yritykselle enemmän mahdollisuuksia kuin pelkkä XBRL FR (Cohen 2009, 192-193).

2.5.1 Hyödyt sijoittajien kannalta

Sijoittajat ovat yrityksille tärkeä sidosryhmä ja XBRL:n merkitystä ja hyötyjä erityisesti sijoittajien kannalta on painotettu niin kirjallisuudessa kuin XBRL:n puolestapuhujienkin toimesta (Ranängen 2017, 21; Cohen 2009, 190). Sijoittajien kannalta XBRL alentaa erityisesti tiedonhankkimisen kustannuksia, sillä suuriakin määriä dataa voidaan poimia lähteestä suoraan ilman tarvetta manuaalisesti työstää tai tarkastaa sitä (Jones & Willis 2003, 31; Steenkamp & Nel 2012, 412).

Lisäksi XBRL auttaa tiedon analysoinnissa ja vertailussa. Se parantaa tarkkuutta ja eheyttä, ja tiedon analysointiin käytettävä ohjelmisto pystyy välittömästi tarkistamaan tiedot, korostaen virheet ja puutteet. Lisäksi XBRL:n avulla sijoittaja pystyy helposti paneutumaan niihin tietoihin, jotka kiinnostavat häntä. (Steenkamp & Nel 2012, 412) XBRL siis kasvattaa tehtävän analyysin määrää ja laatua, sillä helposti virheitä sisältävä manuaalinen tietojen siirtäminen jää pois (Peng et al. 2011, 110, 117; Weirich & Harrast 2010a, 65). Osa sidosryhmistä haluaisi yritysten raportoivan jatkuvasti ja XBRL tekee tästä mahdollista (Steenkamp & Nel 2012, 420). Yksi jatkuvan raportoinnin eduista on tiedon epäsymmetrisyyden väheneminen ja tiedon parempi käyttökelpoisuus päätöksentekoa varten (Hunton et al. 2003, 12). Täten koska XBRL lieventää tiedon epäsymmetrisyyttä johdon ja osakkeenomistajien välillä, XBRL saattaa johtaa sijoittajien luottamuksen yleiseen kohenemiseen (Shan et al. 2015, 100).

Näiden seikkojen ohella XBRL:n voidaan katsoa tuovan tasa-arvoa piensijoittajien ja institutionaalisten sijoittajien välille. Vaikka institutionaalisilla sijoittajilla onkin jo varmasti käytössään sellaisia työkaluja, jotka suurelta osin tuovat samat hyödyt kuin XBRL, on selvää, ettei monella

piensijoittajilla ole näitä samoja työkaluja. Näin ollen XBRL:n ansiosta piensijoittajat saavat samat edut tiedon käsittelyyn kuin mitä institutionaalisilla sijoittajilla on. (Blankespoor et al. 2014, 1474) Täten myös piensijoittajilla jää informaation manuaalisesta käsittelystä enemmän aikaa tiedon analysointiin. Toisaalta Blankespoor et al. (2014, 1469) kertoivat, että verrattuna erityisesti suurempien sijoittajien käyttämiin tilinpäätöstietokantoihin, joita ovat esimerkiksi Factset, Compustat ja Capital IQ, XBRL pystyy antamaan rikkaampaa tietoa kaikkien sijoittajien käyttöön. Lisäksi Vicky et al. (2012, 18) huomasivat, että XBRL-merkitty tilinpäätös helpottaa niin pien- kuin myös suursijoittajiakin ottamaan sijoituspäätöksissään huomioon yritysten riskitiedot. Kaiken kaikkiaan XBRL auttaa sijoittajia tekemään parempia sijoituspäätöksiä (Jones & Willis 2003, 30; Steenkamp & Nel 2012, 412).

Toisaalta, jotta sijoittajat pystyvät hyötymään XBRL-merkinnöistä, on heidän ymmärrettävä ja osattava käyttää teknologiaa. Hodge et al. (2004, 700) kertovat, että sijoittajat tarvitsisivat opastusta teknologian käyttöön, jotta sitä pystyttäisiin hyödyntämään. Vuonna 2016 rahoitusalan ammattilaisille tehdyn kansainvälisen kyselytutkimuksen mukaan vastaajista 55 % ei tiennyt mikä XBRL on (CFA Institute 2016, 5). Kuitenkin on muistettava, ettei XBRL varsinaisesti anna lisätietoa esimerkiksi sijoituspäätösten tueksi, vaan XBRL:n hyöty on siinä, että sijoittajien aika voidaan käyttää tehokkaammin sen vapautuessa pois manuaalisesta työstä. On mahdollista, etteivät sijoittajat halua ottaa XBRL-teknologiaa käyttöönsä, koska kokevat sen nettohyödyt merkityksettömiksi. (Blankespoor et al. 2014, 1469-1470) Kun listayhtiöt ensi keväänä alkavat raportoida XBRL:n mukaisesti, aletaan vasta silloin saamaan käsitystä siitä, kuinka suomalaiset sijoittajat ottavat XBRL:n vastaan.

2.5.2 Hyödyt yrityksen kannalta

Sijoittajille ja sääntelijöille olemassa olevat hyödyt interaktiivisen datan käytöstä on viestitty selkeästi, kun taas raportoivan yrityksen näkökulmasta hyötyjä ei ole ilmaistu yhtä selkeästi. Tämä on johtanut siihen, että yritykset näkevät XBRL:n lähinnä viranomaisvaatimusten toteuttamisena, joka pitäisi tehdä niin, että siitä olisi mahdollisimman vähän häiriötä yrityksille. (Cohen 2009, 190) Kuitenkin myös yritykset itse voivat hyötyä XBRL:n käytöstä monella tavalla myös välittömästi eikä vain välillisesti sidosryhmien hyötyjen kautta.

Yrityksen kannalta XBRL vähentää muun muassa päällekkäisen työn ja virheiden määrää. Koska XBRL-muodossa oleva informaatio on tietokone luettavaa, sitä voidaan siirtää helposti paikasta toiseen. Tämä vähentää virheitä liittyen manuaaliseen tiedon syöttämiseen ja näin ollen lisää tiedon laatua. (Steenkamp & Nel 2012, 411) Tämä näkyy esimerkiksi tehdessä tilinpäätökseen viime hetken korjailuja, jolloin tiedot XBRL:n linkityksen ansiosta päivittyvät automaattisesti (Koskentalo 2012, 40).

Koska XBRL vähentää päällekkäisen työn määrää, vähentää se myös yritysten hallinnollista taakkaa (Ojala et al. 2018, 8). Suomessa yritysten tulee raportoida taloustietonsa Verohallinnolle, PRH:lle ja Tilastokeskukselle. Nämä kaikki kuitenkin vaativat tietonsa eri muodossa, jolloin ei usein ole mahdollista lähettää samaa tilinpäätösraporttia kaikille kolmelle. Tämä erillinen raportointi on työlästä ja aikaa vievää, joten XBRL auttaa säästämään pakollisen raportoinnin kuluissa. (Koskentalo 2012, 40) Useammanlaisen säännellyn raportoinnin tuottaminen onnistuu XBRL GL:n ja sopivien laajennusten avulla (Bizarro & Garcia 2011, 65).

Yksi toinen XBRL GL:n hyödyistä on tilinpäätösten automatisoitu yhdistäminen useissa muodoissa esimerkiksi maantieteellisestä syistä, ja yritys raportoi tilinpäätöksensä esimerkiksi IFRS- sekä U.S. GAAP -muodoissa (Bizarro & Garcia 2011, 65). Suomen viitekehyksessä tämä voi olla erityisen hyödyllistä esimerkiksi silloin, kun konserni raportoi noudattaen IFRS-standardeja, kun taas emoyhtiö raportoi Suomen tilinpäätösstandardien (FAS) mukaisesti. Lisäksi taloudellisten tietojen yhdistäminen sisäistäkin raportointia varten onnistuu XBRL:n avulla esimerkiksi yritysten sulautumisen takia (Steenkamp & Neil 2012, 412). Tällöin yrityksessä voi olla käytössä useita erilaisia taloushallinnon järjestelmiä, ja yhden yhteensovituksen jälkeen tietojen yhdistäminen voi olla automatisoitua (Gray & Miller 2009, 212).

Lisäksi XBRL:n käytön myötä ulkomaisen rahoituksen saaminen voi helpottua, sillä tilinpäätöksen kääntäminen käy napin painalluksella (Koskentalo 2012, 41). Näin ollen kansainväliset sijoittajat pystyvät lukemaan ja analysoimaan tilinpäätöksiä kielestä riippumatta. Tällöin tilinpäätöksen ollessa XBRL-muodossa yritys saa todennäköisemmin useampien analyytikoiden

huomion. (Steenkamp & Nel 2012, 411) Esimerkiksi Kiinassa XBRL:n käyttöönoton on huomattu lisänneen ulkomaisten institutionaalisten sijoittajien omistuksia (Wang & Seng 2014, 142-144).

Lisäksi yritys hyötyy XBRL-raportoinnista tilintarkastuksessa, sillä tilintarkastajat hyötyvät XBRL:n käytöstä ja XBRL helpottaa jatkuvaa tarkastusta. Räätelöidyn raportoinnin avulla tilintarkastus nopeutuu ja sen kustannukset voivat vähentyä. Tilintarkastuksessa voitaisiin saada enemmän asiakkaalle lisäarvoa tuottavia palveluja. (Steenkamp & Nel 2012, 412) On myös tutkittu, että XBRL:n käyttö on käänteisesti verrannollinen tilintarkastuksen kustannuksiin, jolloin XBRL-raportointi voi tuoda yrityksille kustannussäästöjä (Shan et al. 2015, 99).

Vaikka XBRL:n kaltaista tietoa saa jo valmiiksi useista taloushallinnon ja toiminnanohjausjärjestelmistä, on XBRL-raportoinnista hyötyä siinä, että XBRL taksonomia on ilmainen ja vapaasti käytettävissä. Näin ollen XBRL ja erityisesti XBRL GL poistaa yritysten riippuvuuden tiettyyn palveluntarjoajaan tai alustaan. XBRL voi myös pienentää kuilua ulkoisen ja sisäisen raportoinnin välillä, sillä koko organisaatio voi käyttää samaa dataa eri käyttötarkoituksia varten. (Steenkamp & Neil 2012, 412; Markelevich & Riley 2013, 72) Erityisesti XBRL GL pystyy antamaan taloudellisen tiedon lisäksi informaatiota myös liittyen esimerkiksi asiakkaisiin, toimittajiin, työntekijöihin, mitattavissa oleviin prosesseihin kuten inventaarioon tai keskeisiin suorituskykymittareihin, dokumenttien tunnistetietoihin, kirjanpitomerkintöjen yksityiskohtiin tai eri työsuoritteiden yksityiskohtiin, kuten kustannuksiin ja käytettyyn aikaan (Dalla & Garbelotto 2015, 48). Jos näitä tietoja ei kätevästi ole saatavissa yrityksen nykyisestä toiminnanohjausjärjestelmästä, voi XBRL GL tuoda toimintaan merkittäviä hyötyjä liittyen esimerkiksi tehokkuuteen ja kustannussäästöihin.

2.6 Kuvatut haasteet kirjallisuudessa

Kuten kappale 2.5 osoittaa, yritys ja sen useat eri sidosryhmät hyötyvät XBRL:n käytöstä osana raportointia monin eri tavoin. Kuitenkin vaikka XBRL:n käyttöön liittyy monia hyötyjä liittyen muun muassa automaatioon, kustannussäästöihin sekä nopeampaan, luotettavampaan ja tar-

kempan tietojenkäsittelyyn sekä päätöksentekoon, liittyy käyttöönottoon monia haasteellisia näkökulmia, joita yrityksessä kannattaa tarkastella ennen käyttöönottoa (XBRL Canada 2020). Näitä ovat erityisesti henkilöstön koulutukseen ja osaamiseen, aikaan, kustannuksiin ja tietoturvaan liittyvät näkökulmat. On toki selvää, ettei ESEF-säännöksen takia listatulla yhtiöllä ole valinnanvapautta siinä, raportoidako vai ei, mutta silti XBRL:n käyttöönotossa on riskienhallinnan näkökulmasta järkevää tarkastella myös negatiivisia puolia, jotta muiden aiemmin tekemistä virheistä ja kohdatuista ongelmista voitaisiin oppia.

XBRL ei ole yksinkertainen käyttää johtuen esimerkiksi siitä, että tietorakenteet ovat monimutkaisia ja niiden ymmärtäminen ja muokkaus vaatii teknistä koulusta (Bizarro & Garcia 2011, 70). Monimutkaisuudesta kertoo esimerkiksi se, että vapaaehtoinen raportointi XBRL-muodossa ei ole ollut yleistä. Syitä monimutkaisuudelle on useita. Yksi syy on eri systeemien väliseen integraatioon liittyvissä ongelmissa, sillä jos taloushallinnon järjestelmiin joudutaan luomaan integraatioita, ei kaikki todennäköisesti toimi heti toivotulla tavalla. Lisäksi elementtien kartoittaminen ja taksonomian valinta vaatii edistynyttä ymmärrystä niin teknologian kuin myös laskentatoimen saralta. (Henderson et al. 2012. 117-118) Yrityksissä on rajalliset resurssit, ja tämä voi selittää miksi monet yrityksistä päätyy käyttämään kolmannen osapuolen palvelua sen sijaan, että käyttäisivät omia resurssejaan XBRL-käyttöönoton kehittämiseen yrityksen sisällä (Janvrin & No 2012, 187).

Janvrin & No (2012, 178) huomasivat tutkimuksessaan liittyen XBRL:n käyttöönottoon, että vastaajat kokivat rahavirtalaskelman merkitsemisen vaikeimmaksi ja suurin osa vastaajien luomista laajennuksista liittyivät juuri rahavirtalaskelmaan. Eniten virheitä yrityksillä kuitenkin on Yhdysvalloissa sattunut XBRL-raportoinnin vaiheista kartoittamisessa, laajennusten luomisessa, elementtien merkitsemisessä sekä instanssidokumentin luomisessa ja validoinnissa. Kartoittamisvaiheessa yleisiä virheitä ovat väärin elementtien valitseminen taksonomiasta ja tarpeettomien laajennusten luominen. Lisäksi kartoittamisvaiheessa tehdyt virheet ovat siinä mielessä vakavia, että ne heti vääristävät tilinpäätöksen käyttäjän analyysityökaluun lataaman tiedon merkitystä. (Bartley et al. 2010, 48)

Elementtien merkitsemiseen liittyviä virheitä voidaan välttää esimerkiksi suosimalla standardelementtien käyttöä ja minimoimalla omien laajennusten luomista (Weirich & Harrast 2010b, 39). Sijoittajissa ja analyytikoissa tyytymättömyyttä Yhdysvalloissa XBRL:n käyttöön-oton jälkeen aiheuttivatkin virheet merkityssä datassa sekä liiallinen laajennusten käyttö. Lisäksi he toivoivat tarkemmin merkittyä dataa, tilintarkastusta XBRL-merkityille tiedoille sekä monipuolisempia työkaluja tiedon vastaanottamiseen ja integraatioon osaksi sijoitus- ja analyysiyritysten työkulkua. (Brands 2013, 56)

Laajennusten luomisessa yleisiä virheitä ovat olleet elementtien esittäminen väärässä kohtaa tilinpäätöstä sekä matemaattisten suhteiden luomisen epäonnistuminen. Elementtejä merkityssä yleisiä virheitä puolestaan ovat väärin etumerkkien käyttö debet- ja kredit-sekoituksesta johtuen sekä näppäilyvirheet. Nämä voivat näkyä esimerkiksi vääränä ajanjaksona tai pyörityksenä. (Bartley et al. 2010, 48-50) Elementtejä merkityssä kannattaa olla erityisen tarkkaavaisena negatiivisia arvoja syötettäessä sekä kiinnittää huomiota yhtenäiseen desimaalien käyttöön (Weirich & Harrast 2010b, 39). On hyvä muistaa, että ESEF-taksonomiassa useimmat numeeriset elementit raportoidaan normaalisti positiivisina arvoina. Negatiivisia etumerkkejä käytetään lähinnä silloin, jos elementillä tarkoitetaan sen vastakohtaa. Kun etumerkit on syötetty oikein, varmistetaan elementtien laskennallisten suhteiden oikeellisuus. (ESMA 2019, 16)

Näitä virheitä voidaan henkilöstön koulutuksen ja osaamisen ohella ehkäistä tarkastuslaskelmilla ja XBRL tilinpäätöksen validoinnilla. Toisaalta tässäkin vaiheessa yksi yleinen virhe on asianmukaisen varmennuksen virheellisyys sekä manuaalisesti että validointiohjelmistoa käyttäen. Kuitenkin paras toimintapa virheilta välttämiseksi on osaavat taloushallinnon ammattilaiset, jotka tuntevat sekä yrityksen tilinpäätösformaatin että XBRL-laajennusten luontiprosessin erittäin hyvin. (Bartley et al. 2010, 51) Virheet XBRL-raportoinnissa kertovat siitä, etteivät yritykset ole löytäneet optimaalista tapaa valmistella XBRL-dokumentteja (Rohman 2014, 72).

Lisäksi XBRL-ohjelmistopakettien käyttö voi olla vaikeaa ja aikaa vievää, ja sekin vaatii osaamista niin XBRL-raportointiin kuin myös laskentatoimeen liittyen (Janvrin & No 2012, 187). Jos yrityksessä ei ole resursseja panostaa yrityksen sisällä tehtävään XBRL-muuntoprosessiin ja

panostaa henkilöstön koulutukseen, voi XBRL-merkintä olla järkevämpää ulkoistaa (Rohman 2014, 73).

Henkilöstön osaamiseen ja koulutukseen kiinteästi liittyvät raportointiin kuluva aika sekä kustannukset. Yrityksessä tulee pohtia, kuinka paljon XBRL-projektilla ollaan valmiita käyttämään henkilöstön aikaa (Choi et al. 2008, 70). Se, kuinka paljon XBRL-raportointiin menee aikaa, riippuu paljon käytettävästä käyttöönottostrategiasta – palveluntarjoajaa käyttämällä yrityksen oman henkilöstön resursseja ei mene yhtä paljon kuin silloin, jos kaikki tehtäisiin itse (Henderson et al. 2012, 123-124). Lisäksi aikaa menee enemmän silloin, jos tilinpäätös päätetään merkitä viranomaisvaatimuksia tarkemmin. Aikaa tulee kulumaan esimerkiksi käyttöönottostrategian- ja suunnitelman määrittämiseen, henkilöstön kouluttamiseen sekä taksonomian laajennusten luomiseen ja taksonomian liittäminen yrityksen omiin tietoihin (Weirich & Harrast 2010b, 39; Janvrin & No 2012, 177). Kuten jo aiemmin luvussa 2.4 tarkemmin kerrottiin, raportointiin kuluva aika tulee todennäköisesti dramaattisesti vähenemään ensimmäisen ja toisen raportointivuoden välillä (Weirich & Harrast 2010a, 65).

Koska XBRL ei ole vielä laajalti käytetty Suomessa, on vaikea arvioida tarkkoja summia XBRL:n liittyvistä kustannuksista Suomessa. Kuitenkin jos prosessi tehdään yrityksen sisällä, investointeja joudutaan tekemään ainakin henkilöstön kouluttamiseen niin XBRL:n kuin myös ESEF:n vaatimuksiin sekä käytettävän ohjelmiston hankintaan, päivittämiseen sekä sen käytön opetteluun (Choi et al. 2008, 70; Weirich & Harrast 2010a, 65). Erityisesti alussa yritykselle aiheutuu siis erilaisia kustannuksia, mutta toisaalta käyttöönoton jälkeen kustannukset vähenevät selkeästi, sillä raporttien tuottaminen automatisaation seurauksena on edullisempaa ja nopeampaa (Garbellotto 2009a, 56; Weirich & Harrast 2010a, 62).

On kuitenkin muistettava, että ESEF on asteittainen ja raportoitavien laskelmien määrä kasvaa ainakin ensimmäisten vuosien ajan (ESMA 2017, 12). Voitaneen kuitenkin odottaa, että vuoden 2022 jälkeen raportointivaatimukset eivät pysy ikuisuutta samana, vaan tulevat aika ajoin muuttumaan. Kun vaatimukset muuttuvat, voi yritys myös joutua muuttamaan toimintatapaansa ja kouluttaa henkilöstöään, mikä aiheuttaa myös kustannuksia myös jatkossa käyttöönoton jälkeen. Erityisesti silloin, jos käytössä on päälle kiinnitetty järjestelmä, on muutosten

tekeminen niin raporttien luomisprosessissa kuin myös taksonomian kartoituksessa jäykkää, ja edellisten vuosien aikana saavutettuja tehokkuusetuja ei välttämättä voida ainakaan kokonaisuudessaan enää hyödyntää (Garbellotto 2009a, 57). Mitä joustavampi käyttöönottostrategia valitaan, sitä helpommin yritys voi mukautua muuttuviin sääntelyvaatimuksiin.

Koska XBRL:n kehittyneemmät käyttöönototavat mahdollistavat sen, että käyttäjät voivat tilinpäätöksen luvuista tarkastella kaikkein alkeellisempiakin tapahtuma-asiakirjoja, kuten myyntilaskuja, on riski, että myös haittaohjelmien tekijät voivat käyttää tätä ominaisuutta hyödykseen. Näin ollen niin talouden kuin myös tietotekniikan asiantuntijoiden tulee pohtia sopivia sisäisen valvonnan menettelyjä ja varmistaa järjestelmien tietoturva. (Fang 2011, 9) Huomiota on kiinnitettävä esimerkiksi siihen, että koska XBRL voi tarjota linkkejä raporteista niiden takana oleviin tietokantoihin, tulee käyttöjärjestelmän, sovelluksen ja tietokannan tietoturva määritellä riittävän hyvin. Mahdollista haavoittuvuutta voitaisiin käyttää hyväksi esimerkiksi siten, että tilinpäätöksiin tehtäisiin luvattomia muutoksia tai jopa tuhottaisiin tilinpäätökseen liittyviä transaktiotietoja. (Bizarro & Garcia 2011, 71)

2.7 XBRL-raportoinnin soveltamisen eri mahdollisuudet

Oman talousraportointinsa lisäksi kohdeyritys voisi käyttää XBRL-raportoinnin tuntemustaan hyväkseen myös osana liiketoimintaansa. Aiemmassa tutkimuksessa on saatu näyttöä siitä, että XBRL alentaa pankeilta saatavan lainan korkoa (Chen et al. 2018, 65; Kaya & Pronobis 2016, 428). Pankit voidaan ottaa käyttöön XBRL-muotoisen datan tietojärjestelmiinsä, jolloin automatisaation avulla pystytään tekemään ajantasaisia analyysejä ja vertailuja. Pankin voivat esimerkiksi nopeasti viedä tilinpäätöstiedot järjestelmäänsä, joka voi toimia esimerkiksi Excelin pohjalla, ja minuuteissa laskea tärkeitä tunnuslukuja luottoanalyysiä ja maksuhäiriötodennäköisyyksiä varten. (Kaya & Pronobis 2016, 422)

Lisäksi jo nyt Suomessakin XBRL-raportointimuotoa käytetään luottolaitoksissa osassa viranomaisraportteja. Näitä ovat esimerkiksi FINREP ja COREP-raportoinnit. (Finanssivalvonta 2020b) Yhteiseurooppalaisen raportoinnin (COREP) tarkoituksena on kerätä tietoja EU:n vaka-

varaisuusasetuksen (CRR) mukaisten laitosten vakavaraisuudesta ja se kattaa kaikki EU:n luottolaitokset ja sijoituspalveluyritykset. Taloudellisen informaation raportoinnilla (FINREP) taas kerätään tietoa liittyen taloudelliseen tilaan ja se on laajuudeltaan kapeampi, kattaen kaikki EU:n luottolaitokset, joiden kansallisten valvontasääntöjen mukaan täytyy raportoida konsernitilinpäätöksensä IFRS-muodossa. (Euroopan keskuspankki 2012, 7; Finanssivalvonta 2019) COREP-FINREP projektin tarkoituksena on ollut ottaa käyttöön BASEL II -säännöstö ja IFRS-tilinpäätösstandardit käyttäen uusia teknologioita (Bonson et al. 2010, 150).

Lisäksi XBRL-kieltä käytetään yritysten kestävän kehityksen raportoinnissa käyttäen Global Reporting Initiative eli GRI-taksonomiaa (Koskentalo 2012, 41).

3. Metodologia

Tässä kappaleessa kuvataan sitä, kuinka tutkimusaineisto on kerätty, mitä siihen on sisältynyt ja miten se on analysoitu. Tämä tutkielma on tehty kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jolloin kerätty aineisto on ei-numeerista. Käytettävä aineisto on kerätty kohdeyrityksestä haastatteluiden avulla. Haastattelu sopii tähän tutkielmaan parhaiten sen takia, koska oleellista on saada selville, mitä haastateltavat ajattelevat ja kokevat liittyen XBRL-käyttöön-ottoprojektiin (Hirsjärvi et al. 2009, 185).

3.1 Tutkimusmenetelmä

Haastattelun lajina oli teemahaastattelu, joka sijoittuu luonteeltaan strukturoidun ja strukturoimattoman haastattelun väliin. Näin ollen haastattelun aihepiiri on ennalta määrätty ja suurin osa kysymyksistä oli laadittu ja lähetetty haastateltaville jo ennen haastattelua, mutta oleellista ei ollut pysyä näiden kysymysten sisällä eikä esittää kysymyksiä tietyssä muodossa tai järjestyksessä, vaan haastateltaville esitettiin ennalta laadittujen kysymysten lisäksi myös lisäkysymyksiä. (Eskola et al. 2018, Mikä on teemahaastattelu?) Lisäkysymykset esitettiin keskustelun etenemisen mukaan tarkentamaan vastauksia. Lisäksi haastattelun lopussa haastateltaville annettiin mahdollisuus halutessaan lisätä muita ajatuksia aiheeseen liittyen.

Haastattelukysymykset on kuvattu liitteessä 1. Haastattelukysymyksillä pyritään kattamaan tutkielman tärkeimmät osa-alueet, eli käyttöönottoprosessin, haasteet ja hyödyt sekä aika-
taulun. Haastattelukysymyksiä laadittaessa koitettiin pohtia perimmäistä kysymystä, eli mitä haastatteluiden avulla halutaan teemasta saada tietää? Kysymysten avulla pyrittiin saamaan vastauksia varsinaisiin tutkimuskysymyksiin.

Haastattelujen aikana tehtiin muistiinpanoja auttamaan vastauksien jäsentelyssä ja pääpointtien korostamisessa, mutta muistiinpanot olivat lähinnä avainsanoja, ja oleellista oli muistiinpanojen sijaan keskittyä vastauksien tarkkaan kuunteluun. Lisäksi aineisto litteroitiin, jotta vastausten analysointi ja jäsentely olisi helpompaa. Koska aineiston analyysissä tärkeämpää oli se, mitä haastateltavat sanoivat eikä esimerkiksi se, miten he sen sanoivat, litterointi tehtiin peruslitteroinnin menetelmää käyttäen. Näin ollen täytesanat, toistot ja kesken jääneet sanat sekä turhat äännähdykset päätettiin jättää aineiston litteroinnin tehostamiseksi pois, sillä ne eivät olleet oleellisia aineiston analyysin kannalta. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä noin kymmenen sivua.

Aineiston analysointia jatkettiin litteroinnin jälkeen sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan tutkimusaineiston kuvaamista sanallisesti, ja siinä laadullisen tutkimuksen metodein etsitään merkityssuhteita ja merkityskokonaisuuksia, joille annetaan sanallisia tulkintoja. Sisällönanalyysi tehtiin aineistolähtöisesti. Se lähtee siitä, että tutkimusaineistosta etsitään jonkinlainen toiminnan logiikka, jonka mukaan lähdetään pelkistämään aineistoa. Uusi ryhmittely tehdään sen mukaan, mitä aineistosta ollaan etsimässä. Lisäksi aineiston analyysi jatkuu tarkastelemalla sen tulkintaa teorian valossa. (Vilka 2015, Sisällönanalyysi) Näin ollen sisällönanalyysi koettiin sopivaksi menetelmäksi, koska siten aineistosta saatiin ensin luokiteltua ja sitten analysoitua tärkeimmäksi nousseet asiat.

Sisällönanalyysin menetelmänä sopivin oli teemoittelu, eli tutkimusaineistosta hahmotettiin keskeisiä teemoja, joiden mukaan aineisto jaettiin helpommin analysoitaviin kokonaisuuksiin. Aineistosta nousi esiin neljä erilaista teemaa. Teemat valittiin niiden aiheiden ympäriltä, jotka toistuivat käydyissä haastatteluissa usein. Näin ollen valitut teemat ovat vahvasti yhteydessä

haastattelukysymyksiin, sillä luonnollisesti haastattelu keskittyi vahvasti haastattelukysymysten käsittelyn ympärille. Teemojen analysointi alkoi jo haastatteluvaiheessa ja jatkui aineiston litteroinnissa ja varsinaisessa analysointivaiheessa. Teemoittelu auttoi aineiston jäsentelyssä ja sen hahmottamisessa, mitkä kokonaisuudet nousivat aineistosta toisia enemmän.

3.2 Aineiston kuvaus

Haastateltavien valinnassa käytettiin informaatio-orientoitunutta valintaa, sillä saatavan informaation hyödyllisyys halutaan maksimoida pienestä otoksesta (Brinkmann 2013, 57). Tutkielmaa varten haluttiin haastatella sellaisia henkilöitä, joilla on aiheeseen liittyvää tietoa tai kokemusta, ja jotka ovat olleet mukana aiheeseen liittyvässä toiminnassa tai prosessissa (Eskola et al. 2018, Ketä haastatella?). Tutkielmaa varten haastateltiin kolmea taloushallinnon asiantuntijaa kohdeyrityksestä. He ovat kaikki olleet osallisena yrityksenä XBRL-toteutuksen suunnittelussa ja tulevassa käyttöönotossa. Näin ollen heillä oli laaja ymmärrys XBRL:n käyttöönoton vaikutuksista yrityksen toimintaan.

Haastatteluita tehtiin tätä tutkielmaa varten kaksi. Ensimmäisenä haastateltiin yrityksen talousjohtajaa. Hän on työskennellyt kohdeyrityksessä eri työtehtävissä yli kymmenen vuoden ajan, ja näin ollen hänellä on syvälinen käsitys kohdeyrityksen toiminnasta ja sen kehittämisestä. Talousjohtaja on projektissa mukana strategisella tasolla, erityisesti suunnitelman luomisessa sekä eri vaihtoehtojen, kumppaneiden ja toteutustapojen kartoittamisessa. Näin ollen hän toi tutkimukseen strategista näkemystä ja kokonaiskuvan hahmottamista, mutta hän ei ole päävastuussa projektin operatiivisesta toteuttamisesta. Haastattelun kesto oli noin 30 minuuttia.

Toisessa haastattelussa haastateltavina olivat kaksi controllerina kohdeyrityksessä toimivaa henkilöä. He ovat molemmat työskennelleet kohdeyrityksessä alle viisi vuotta, ja aiemmin heillä on työkokemusta ulkoisen laskentatoimen työtehtävistä. Controllereita kutsutaan tässä tutkielmassa nimillä controller X ja controller Y. He yhdessä talousjohtajan kanssa muodostavat käyttöönottoprosessissa tiimin, joka suunnittelee ja toteuttaa hankkeen. He ovat päävastuussa varsinaisessa operatiivisessa vaiheessa eli esimerkiksi elementtien merkitsemisessä.

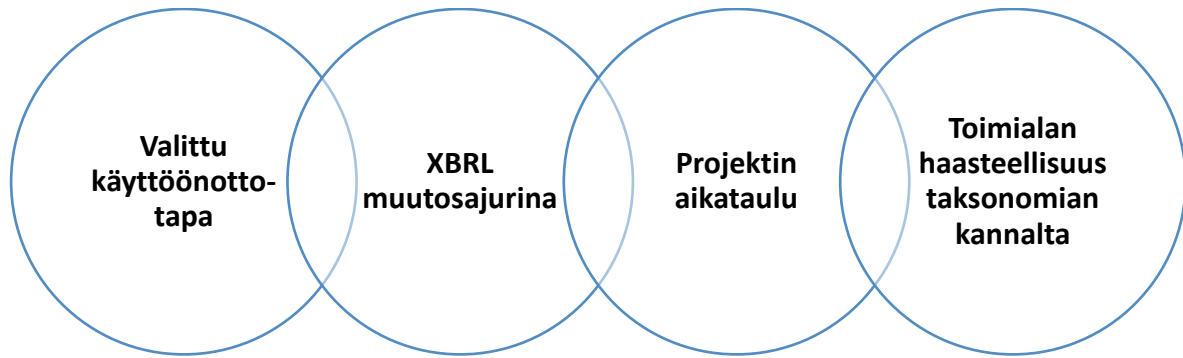
Haastattelu päätettiin pitää ryhmähaastatteluna haastateltavien toiveesta, sillä heillä oli samanlainen perspektiivi tutkimuksen teemaan ja he tulevat työskentelemään sen parissa tiiviisti yhdessä. Haastattelun kokonaiskesto oli noin 45 minuuttia.

Näin ollen vaikei haastateltavia laadullisen analyysin periaatteiden mukaisesti ole määrällisesti montaa, toi heidän yhteinen laaja näkemyksensä aiheen tiimoilta tutkimukseen syvällistä perspektiiviä XBRL-käyttöönottoprojektista suunnittelusta aina käytännön toteutukseen saakka kohdeyrityksessä. Tosin operatiivisesta toteutuksesta, eli siis esimerkiksi merkintöjen tekemisestä, yrityksessä ei vielä tässä vaiheessa ollut käytännön kokemusta, sillä he eivät olleet vielä niin pitkällä projektissa. Haastattelut toteutettiin Microsoft Teams -palvelun kautta, sillä haastatteluiden aikana vallitsevan koronavirustilanteen takia tämä koettiin molemminpuolisesti parhaimmaksi vaihtoehdoksi.

Aineistosta siis löytyy haastateltavien ajatuksia ja kokemuksia liittyen XBRL:n käyttöönottoon. Se rakentuu haastattelukysymyksien ympärille. Aineistossa kuvataan erityisesti sitä, kuinka XBRL:n käyttöönotto on sujunut ja millaisia hyötyjä ja haasteita siihen koetaan liittyvän. Lisäksi haastateltavilta kysyttiin projektin aikataulua ja käytännön tapaa, kuinka XBRL-raportointivaatimusta lähdetään yrityksessä toteuttamaan.

4. Tutkimustulokset

Haastatteluiden avulla kerätystä aineistosta nousi esiin neljä erityistä teemaa: valittu käyttöönottopata, XBRL muutosajurina, projektin aikataulu sekä yrityksen toimialan haasteellisuus ESEF-taksonomian kannalta. Ne ovat kokonaisuuden hahmottamisen helpottamiseksi kuvattu kuviossa 2, ja tarkempia havaintoja tullaan kuvaamaan seuraavissa luvuissa.

Kuvio 2. Tutkimuksessa esiin nousseet teemat.

4.1 Valittu käyttöönottotapa

Oleellisena kohdeyrityksessä nähtiin, että vuoden 2020 tilinpäätösraportointi pystytään tekemään sekä vaaditussa muodossa että vaaditussa aikataulussa. Näin ollen yksi keskeinen asia on raportoinnin vaatima investointi, jonka muuta arvoa yhtiölle viranomaisvaatimusten täyttämisen lisäksi oli lisäksi pohdittava.

Talousjohtajalle XBRL:n pääpiirteet olivat tuttuja jo aiemmin, mutta kummallekaan controllerille XBRL ei ollut kovin tuttu ennen tätä projektia. Kenenkään haastateltavan työtehtäviin XBRL ei ollut aiemmin konkreettisesti liittynyt, sillä esimerkiksi aiemmin tässä tutkielmassa kuvailut COREP ja FINREP -raportoinnit yrityksessä hoidetaan alihankintaketjujen kautta. Controllerit näkevät XBRL:n irrallisena ja täten melko haastavana asiana. Controller Y kertoo yhden syyn haastavuuteen olevan siinä, ettei koe itseään kovin teknisesti suuntautuneena ihmisenä, jolloin XBRL:n hahmottaminen on tuntunut hieman haastavalta.

Talousjohtaja kuitenkin tunnisti, että kaupallisten toimijoiden ja toimittajien olemassaolo helpottaa XBRL:n osalta viranomaisvaatimuksiin vastaamista, sillä sääntelyn kohteena olevilla yrityksillä on monia mahdollisia tapoja ratkaista viranomaisvaatimukset. Yritysten tarvitsee siis vain miettiä ja peilata, millä tavalla eri vaihtoehdot istuvat heidän omiin prosesseihinsa. Tämä onkin tärkeää esimerkiksi sen takia, että jos organisaatio sopii huonosti yhteen uusien toimin-

tatapojen kanssa, on mahdollista, että uuden toimintatavan käyttöönotto esimerkiksi viivästyy (Canato et al. 2013, 1724). Tätä yrityksessä halutaan välttää, sillä yksi oleellisista näkökohdista oli, että tilinpäätöksen julkaiseminen ei saa myöhästyä XBRL:n takia.

Yrityksessä nähtiin, että XBRL:n viranomaisvaatimuksen täyttämiseen oli kolme vaihtoehtoa, eli luvussa 2.2 kuvaillut päälle kiinnitetty, sisäänrakennettu sekä syvään juurrutettu. Selvää yrityksessä oli, että yritys tarvitsee XBRL-raportointiin sopivan järjestelmän, joka päätettiin ostaa ulkopuolelta.

XBRL-raportoinnin toteutuksen valinnassa pohdittiin ensinnäkin sitä, voisiko muutokset tai uusi järjestelmä parantaa myös yrityksen muita prosesseja. Lisäksi ratkaisun tuli olla mahdollisimman hyvin sisäänrakennettuna järjestelmässä, jotta XBRL-raportointi sujuisi suhteellisen automaattisesti ja mahdollisimman vähin ongelmin, eikä se juuri vaatisi kokemusta tai tietoa XBRL-raportoinnista. Tähän liittyy esimerkiksi se, että koulutus ja opastus saadaan käytettävän järjestelmän palveluntarjoajalta eikä sen käyttö vaadi teknisiä alkuvalmiuksia. Lisäksi oleellista oli se, ettei XBRL-raportointi tuo uutta prosessia tai pullonkaulaa ulkoisen raportoinnin toimintaan.

Yrityksessä päädyttiin keskittien sisään rakennettuun lähestymistapaan, jossa XBRL-merkintöjen tekeminen toteutetaan itse. Valittu järjestelmä valittiin erityisesti sen takia, että siitä saatiin myös muita hyötyjä ja XBRL-raportointi oli siinä ikään kuin sivutuote. Näitä muita hyötyjä käydään tarkemmin läpi luvussa 4.2. Siihen, miksi merkinnät päätettiin tehdä itse eikä ulkoistaa, oli useita syitä. Ensinnäkin aiemmalla palveluntarjoajalla, jolle ulkoisen raportoinnin prosessia on aiemmin ulkoistettu, ei ollut tarjota XBRL-raportointiin ratkaisua. Lisäksi mukana oli kustannusnäkökulma. Tilinpäätösjulkaisut on laadittu yrityksen sisällä ja tässä prosessissa XBRL-merkintöjen ulkoistaminen tuntui päälle liimatulta ratkaisulta. Näin ollen, kun suunnitteluvaiheessa todettiin, että koska hankkimalla uusi järjestelmä saadaan viranomaisvaatimusten lisäksi parannettua raportointijärjestelmää, oli XBRL-prosessin hoitaminen yrityksen sisällä nopea ja helppo päätös tehdä.

Tietämys ja opastus XBRL:n liittyen tullaan saamaan palveluntarjoajalta, joka järjestää koulutusta järjestelmän käyttöön. Lisäksi laajemmassa järjestelmähankkeessa IT-tiimi on mukana, muttei vielä ainakaan ole ajateltu, että he olisivat mukana varsinaisesti XBRL:n kanssa. Lisäksi asioita voidaan tarvittaessa käydä läpi kirjanpidon palveluntarjoajan kanssa. Yrityksen XBRL-tiimissä ei siis varsinaisesti ole mukana tietotekniikan osaajia, mutta tämä on sopiva ratkaisu sen takia, että valitun järjestelmän myyntivaltteja palveluntarjoajan antama koulutus sekä se, ettei teknisiä alkuvalmiuksia tarvita.

Näin ollen yrityksessä nousseet ajatukset olivat hyvin samanlaisia kuin mitä kirjallisuuskatsauksesta nousi esiin. Yrityksessä tunnistettiin esimerkiksi Bizarron ja Garcian (2011, 70) ajatukset siitä, että XBRL on monimutkainen teknologia käyttää ja näin ollen yrityksessä koettiin tarpeelliseksi saada apua yrityksen ulkopuolelta. Ulkopuolista konsultaatiota tarvittiin erityisesti tekniseen puoleen, sillä kuten kirjallisuuskatsauksessa todettiin, XBRL:n käyttöönotto vaatii ymmärrystä niin teknologiasta kuin myös laskentatoimesta (Henderson et al. 2012, 117-118). Lisäksi tutkimustuloksia tukivat Penttisen (2019) kyselyn tulokset syksyltä 2019, joiden mukaan suurin osa haastatelluista suomalaisyrityksistä aikoo hankkia XBRL-järjestelmän yrityksen ulkopuolelta, mutta tehdä merkinnät itse.

Oleellisimpana hyötynä itse XBRL:n käytöstä talousjohtaja näkee sen, että tiedon välitys esimerkiksi viranomaisille ja pörssiin menee ikään kuin yhden putken kautta. Vaikka XBRL-merkittäminen tehdään yrityksen sisällä, ei XBRL-muotoa aiota ainakaan lähitulevaisuudessa ottaa mukaan yrityksen sisäiseen raportointiin. XBRL GL koetaan hyvänä tahtotilana, mutta käytännössä sen toteuttaminen saattaisi vaatia järeitä järjestelmämuutoksia ja investointeja. Näin ollen yrityksessä ei ainakaan toistaiseksi aiota käyttää XBRL-raportointikieltä viranomaisvaatimusten ulkopuolella.

Tämä poikkesi jonkin verran kirjallisuudesta nousseista näkökulmista, sillä esimerkiksi Garner et al. (2013, 9) huomasivat, että mikäli yrityksessä ei aiota käyttää XBRL-raportointikieltä sisäisiin tarkoituksiin, on muuntamisprosessi usein ulkoistettu. Yksi syy tähän on, että itse tekeminen vaatii enemmän aikaa ja sitoutumista (Henderson et al. 2012, 123).

Toisaalta itse tekemisen hyvinä puolina verrattuna prosessin ulkoistamiseen olivat raportoinnin joustavuus, organisationaalisen tietämyksen säilyttäminen ja suurempi kontrolli raportoinnista (Janvrin & No 2012, 186). Valitun sisään rakennetun käyttöönototavan hyviä puolia kirjallisuuskatsauksen valossa on myös se, että samaan aikaan kun täytetään raportoinnin viiranomaisvaatimukset, saadaan ymmärrystä ja tietämystä XBRL:n mahdollisista hyödyistä myös sisäisessä raportoinnissa (Garbellotto 2009b, 56-57). Peilaamalla yrityksen valintaa Garner et al. (2013, 3-4) viitekehykseen, voisi yritystä kutsua XBRL:n keskitason käyttäjäksi. Tällöin vaikka yrityksessä ei välttämättä saada käytettyä hyväksi XBRL:n täysiä hyötyjä, on saatu kokemus ja tietämys XBRL-raportoinnista arvokasta, ja jos XBRL-raportointikieltä päätetäänkin jossain vaiheessa käyttää myös muihin tarkoituksiin, on yrityksessä jo valmiiksi asiantuntijuutta siihen liittyen. Lisäksi koska yrityksessä painotettiin sitä, että XBRL-merkinnät täytyy saada tehtyä halutussa aikataulussa, tuo merkintöjen tekeminen itse paljon joustavuutta eivätkä yrityksen omat julkaisut myöhästy esimerkiksi alihankkijayrityksen ruuhkautuneisuuden takia (Hintze 2011, 14).

Lisäksi sijoittajan näkökulma on oleellinen. Suurin sijoittajille nähtävä hyöty XBRL-raportoinnista on alan yritysten keskinäisen vertailukelpoisuuden paraneminen. Samaa ajatusta toivat esiin kirjallisuuskatsauksessa Steenkamp ja Nel (2012, 412). Listautumisen myötä sijoittajanäkökulma on noussut yrityksessä monessa asiassa tärkeäksi, ja yrityksessä nähdään, että kaikki mikä on sijoittajille hyödyksi, on myös välillisesti pörssiyritykselle hyödyksi. Lisäksi sijoittajille suunnattua ja heitä hyödyttävää viestintää pyritään jatkuvasti kehittämään, ja XBRL sopii tähän teemaan hyvin.

Myös XBRL:n hyödyntäminen yrityksessä luottoanalyysissä ainakin yrityksen itse tekemänä on vielä tällä hetkellä aika kaukainen ajatus. XBRL:n nähdään tosin tarjoavan uusia työkaluja datan hankintaan ja tilinpäätösanalyysien hyödyntämiseen. Todennäköisempänä tällä hetkellä kuitenkin koetaan, että yhteistyökumppanit, joilta tilinpäätöstiedot ja muu data yrityksistä hankitaan, toisivat XBRL:n myötä uusia ratkaisuja, joita taas kohdeyritys itse voi hyödyntää luottoprosessissaan tai asiakkuutta arvioitaessa. Täten yrityksessä kyllä nähdään, että teknologia otetaan ajan kuluessa laajemmin käyttöön ja että kohdeyritys saa XBRL:n myötä uusia ratkaisuja ja mahdollisuuksia.

4.2 XBRL muutosajurina

Haastatteluista selvisi, että suurin XBRL:n hyöty kohdeyrityksessä liittyy sen välilliseen vaikutukseen. Kun kohdeyrityksessä lähdettiin etsimään ratkaisua vastata viranomaisvaatimukseen, huomattiin, että raportointiprosessia tuli muuttaa. Näin ollen haluttiin myös tarkastella, voiko yritys tämän tarvittavan muutoksen kautta saada itselleen myös muita hyötyjä, kuten parannuksia prosessiin, tekemiseen tai laadunvarmistukseen sekä kustannus- tai ajansäästöjä. Yrityksessä ei haluttu siis etsiä ratkaisua vain siihen, että pystytään tuottamaan vaatimusten mukainen XBRL-raportti, vaan haluttiin tarkastella koko prosessia ja pyrkiä parantamaan sitä.

Kun XBRL:n liittyvissä selvittelyissä edettiin, huomattiin, että XBRL-vaade tarjosi samalla hyvän tilaisuuden kehittää oman raportointiprosessin heikkouksia. Controller X kuvaili tätä positiivisena yllätyksenä. Yrityksen valitsema ratkaisu, johon liittyviä yksityiskohtia ja syitä kuvattiin tarkemmin luvussa 4.1, täyttää XBRL-raportoinnin vaatimukset, mutta siitä saatiin myös muita hyötyjä yrityksen talousraportointiin. Aiemmin käytössä ollut raportointijärjestelmä päätettiin vaihtaa. Näin ollen yhtiön näkökulmasta talousjohtaja kuvaa XBRL:n käyttöönottoprosessia laajaksi, ja kertoo, että se tulee vaikuttamaan suuresti yrityksen raportointitapaan.

Vaikka XBRL-muotoista dataa ei aiota käyttää yrityksen sisäiseen raportointiin, nähdään XBRL:n tuovan monia hyötyjä yritykselle nimenomaan välillisen vaikutuksen kautta. Yrityksessä tunnustetaan, että jos XBRL-vaatimusta ei olisi tullut tässä aikataulussa, yrityksessä ei olisi välttämättä lähdetty tekemään tällaista järjestelmähankintaa tai -kartoitusta. Nyt aikataulu tuli XBRL-aikatauluvaatimuksesta. Toisaalta uuden järjestelmän valmiudet ja sen käytöstä saatavat edut olisivat olleet palveluntarjoajalla jo ennen ESEF-vaatimusta, mutta yrityksessä ei oltu aiemmin ilman ESEF:n ja XBRL:n laukaisevaa vaikutusta pohdittu asian kartoittamista.

XBRL-vaatimuksen täyttämistä kuvattiin uudessa järjestelmässä ikään kuin sivutuotteena. Järjestelmästä saadaan XBRL-muotoinen tilinpäätös, mutta siitä saadaan useita muitakin etuja.

Yksi uudesta järjestelmästä saatu hyöty on tilinpäätös- ja osavuosisiraportoinnin helpottuminen. Aiemmin se on koettu ”aikamoiseksi rutistukseksi”, ja nyt uudessa järjestelmässä tilinpäätökset sekä osavuosikatsaukset saadaan tuotettua helpommin. Lisäksi toisena hyötynä nähtiin lisääntynyt automatiikka. Tällä hetkellä yrityksen taloushallinnossa moni asia on hyvin manuaalista, joten automatiikan kautta voidaan vähentää virheitä, sekä saada kaiken kaikkiaan kenties nopeampi, jouhevampi ja tehostetumpi prosessi. Lisäksi yksi näkökulma liittyi versionhallintaan, sillä kun tiedon alkulähteille tehdään muutos, järjestelmä välittää muuttuneen tiedon julkaisuversioon saakka. Näin ollen uuden järjestelmän myötä enää ei pitäisi olla ongelmia, että eri liitetietoihin olisi jäänyt eriäviä lukuja silloin, kun niiden pitäisi olla samat. Viimeisenä näkökulmana nähtiin, että järjestelmähanke antaa mahdollisuuksia käsitellä dataa uusien työkalujen avulla.

Lisäksi yrityksessä pystytään uuden järjestelmähankeen myötä luopumaan ulkoisista kumppaneista viestinnälliseen prosessiin liittyen. Aiemmin esimerkiksi tilinpäätös on tehty tiettyyn pisteeseen saakka itse yrityksen sisällä, kun taas tiettyjä viestinnällisiä asioita, kuten taitto-työtä, on tehty ulkoisen kumppanin avulla. Näin uuden järjestelmän avulla toimintaa on viestinnällisen puolen osalta siirretty yrityksen sisään.

Tiivistettynä XBRL sai yrityksen tutkimaan erilaisia vaihtoehtoja ja huomaamaan, että samalla yrityksen raportointiprosessia voidaan myös parantaa. XBRL siis toimi muutosajurina, tuoden välillisesti yritykseen monia hyötyjä ja sai yrityksen tuomaan osan ulkoistetuista toiminnoista yrityksen sisälle.

4.3 Projektin aikataulu

Talusojohtaja kuvaili prosessia pitkäksi. Tiedotusta muutoksesta on tullut hyvissä ajoin viranomaisilta ja eri tahoilta, mutta XBRL:n käyttöönoton konkretisoituminen varsinaisen toiminnan tasolle on vienyt kauan. Viimeisen puolen vuoden aikana on kuitenkin tapahtunut paljon ja nyt yrityksessä on päästy varsinaiseen kartoitusvaiheeseen. Yrityksessä on alettu syksystä

2019 suunnittelemaan XBRL:n käyttöönottoa kartoittamalla eri palveluntarjoajien vaihtoehtoja. Koska aikataulu ei ole ollut kovin tiukka, on projektissa edetty rauhallisesti muun tekemisen ohella. Tiiviimmän tekemisen vaihe arvioidaan aloitettavan loppukevästä.

Kaikki haastateltavat korostivat sitä, että kohdeyrityksen tilanteessa on hyvin vaikea arvioida sitä, kuinka kauan XBRL:n käyttöönotto tulee viemään aikaa, sillä XBRL otetaan käyttöön osana isompaa järjestelmä uudistusta, jossa XBRL on vain yksi osa. Talousjohtaja arvioi, että uuden raportointitavan käyttöönotto, jossa XBRL on yhtenä osana, veisi kuluva vuodesta noin kymmenen kuukautta. Controller Y arvioi, että XBRL:n osuus koko järjestelmähankkeesta olisi muiden työtehtävien ohella useamman kuukauden prosessi. Aikataulu joka tapauksessa on samansuuntainen kuin Choi et al. (2008, 70) sekä Garner et al. (2013, 3) antama arvio, jossa ajateltiin itse tekemällä projektin vievän noin puoli vuotta.

Haastatteluiden tekohetkellä yrityksessä oli lähdetty yhden palveluntarjoajan kanssa viemään tarjousta eteenpäin. Intensiivisemmän tekemisen vaihe ajatellaan alkavan kevään mittaan. Toiveissa on, että loppukevästä tai kesän aikana yrityksessä saataisiin koulutusta järjestelmätarjoajalta. Haastateltavat controllerit ovat päävastuussa XBRL-merkintöjen toteutuksesta ja koulutusjakson jälkeen on ajateltu harjoitella XBRL-merkintöjen tekoa toisen tai kolmannen osavuosikatsauksen avulla. Näin mahdollisia ongelmatilanteita pystytään ennakoimaan ja harjoittelemaan rauhassa ennen kuin merkitään vuoden 2020 tilinpäätös. Lisäksi Helsingin Pörssiin on mahdollisesti tulossa testiympäristö auttamaan XBRL:n harjoittelussa ja yrityksessä ollaan myös mahdollisesti kiinnostuneita hyödyntämään tätä osana valmistautumista varsinaiseen tilinpäätöksen merkitsemiseen.

Syksyn aikana tavoitteena on, että XBRL-merkinnät on saatu tehtyä. Koska kuten aiemmin todettiin, aikataulun puolesta erityisen tärkeää on kiinnittää huomiota siihen, että pystytään toimimaan tulosjulkistusten osalta halutuissa aikaikkunoissa, halutaan yrityksessä harjoitella prosessia etukäteen ja sitä hiotaan ikään kuin kierros kierrokselta. Yrityksessä tunnistetaan, että ennen kuin tilinpäätös pystytään raportoimaan XBRL-muodossa, on tehtävää vielä paljon. Toisaalta koska aikaakin on vielä jäljellä haastatteluajankohdasta noin vuosi, yrityksessä nähdään, että projektissa pystytään etenemään hyvin ja aikataulussa pysymään.

4.4 Yrityksen toimialan haasteellisuus ESEF-taksonomian kannalta

Haastatteluissa nousi esille yksi pääasiallinen haaste. Yrityksessä nähdään haasteellisena, että ESEF-raportoinnissa käytettävä taksonomia on tarkoitettu pörssiyhtiöille, mutta rahoitusalan yhtiöissä osa tuloslaskelman ja taseen eristä ovat hyvin erilaisia kuin pörssiyhtiöillä yleensä. Näin ollen mahdollisena ongelmana nähdään, kuinka eroavat erät merkitään ja kohdistetaan taksonomiassa, jotta ne menisivät ensinnäkin oikein, ja toiseksi samalla tavalla kuin muilla alan yrityksillä. Taksonomian tulkinta voi siis aiheuttaa haasteita ja jos eri toimijoiden tekemät tulokset ovat erilaisia, voi tämä vaikeuttaa vertailukelpoisuuden säilymistä eri toimijoiden kesken.

Talousjohtaja tunnistaa, että keskustelu alan eri toimijoiden, kuten Finanssialan, kanssa on ollut merkittävää. Finanssivalvonnalta ei kuitenkaan ole ainakaan toistaiseksi tullut erityisohjeita rahoitussektorilla taksonomian merkintöihin liittyen, mikä voi lisätä riskiä toimijoiden erilaisten tulkintojen tekoon. Toisaalta controllerit näkevät mahdollisena, että Finanssivalvonta antaa ohjeistusta asiaan liittyen, jos alkaa näyttämään siltä, että eri toimijoilta tulee erilaisia ratkaisuja.

Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen mukaan IFRS-säätiö päivittää IFRS-taksonomiaa säännöllisesti. Jos liikkeeseenlaskija huomaa, että IFRS-taksonomia sisältää elementin, joka vastaa liikkeeseenlaskijan tilinpäätöksessä olevia tietoja, mutta tätä elementtiä ei ole vielä ESEF-taksonomiassa, tulee liikkeeseenlaskijan muodostaa laajennuselementti, jonka nimi ja nimike (label) vastaa IFRS-taksonomian nimeä ja nimikettä. ESMA huomauttaa myös, että eurooppalaisten liikkeeseenlaskijoiden ei tule käyttää sellaisia IFRS-taksonomian elementtejä, joita ei ole hyväksytty EU:ssa. (ESMA 2019, 12-13)

Sopivan elementin valinnassa on otettava huomioon sen kirjanpidollinen merkitys. ESEF-taksonomiassa jotkut elementit voivat olla nimettynä eri tavalla verrattuna tilinpäätökseen, mutta erilainen nimi ei ole sopiva syy olla valitsematta tiettyä taksonomian elementtiä. On mahdollista ja suositeltavaa käyttää laajuudeltaan tai merkitykseltään laajempaa elementtiä,

mikäli täysin tai osittain sopivaa elementtiä ei ole. (ESMA 2019, 13) Elementin valinnassa tulee kuitenkin pohtia merkittävän tiedon kontekstia, saatuja ohjeistuksia, nimikkeitä, onko kyseessä tietyn hetken tieto vai esimerkiksi tieto koko tilikauden ajalta (taseen vs. tuloslaskelman tieto), datan tyyppiä ja elementin sijaintia ESEF-taksonomian hierarkiassa (presentation tree) (Wood 2019, 6).

Lisäksi controllereita näin etukäteen mietityttää omien laajennusten luominen ja niiden ankkuroiminen ja se, miten se tehdään käytännössä. Toisaalta he myös näkevät tähänkin liittyen, että vielä ollaan projektissa hyvin alkuvaiheessa, ja sitten kun päästään käytännön tekemiseen, saadaan näistä haasteista ja niiden käsittelystä enemmän käsitystä. Nämä kaksi ongelmallisuutta siis nähdään yrityksessä voitettavissa olevina haasteina ja haastateltavien suhtautuminen näihin ongelmallisiin seikkoihin oli optimistinen.

Ankkurointi on kuitenkin hyvin merkittävä aihe pohdittavaksi, sillä Bartley et al. (2010, 48) huomasivat tutkimuksessaan, että merkittävä osa XBRL-raportoinnin virheistä liittyi väärin tehtyihin laajennuksiin. Weirich ja Harrast (2010b, 39) totesivat, että minimoimalla omien laajennusten luomista voidaan välttää elementtien merkitsemiseen liittyviä virheitä. Kuitenkin ESEF:n mukaan yritysten on tarpeen vaatiessa luotava omia laajennuksia. Oleellista ehkä onkin pyrkiä luomaan laajennuksia mahdollisimman vähän ja vain tarvittaessa, sekä tiedostaa laajennuksia tehdessä niiden virheettius.

ESMA on ohjeistanut, että laajennetut taksonomiaelementit on ankkuroitava ESEF-taksonomiaan lukuun ottamatta välisummia. Elementit voidaan ankkuroida joko yksi laajennos yhteen elementtiin tai ankkuroimalla useampi laajennus yhteen tai moneen elementtiin. Jos laajennetut elementit ovat yhdistelmiä valmiista elementeistä, tulee elementti ankkuroida jokaiseen ESEF-taksonomian elementtiin, johon se yhdistyy, ellei se ole merkityksetön. (ESMA 2019, 14-15)

Laajennusten luomisessa on siis kiinnitettävä erityistä huomiota ensinnäkin elementin kirjainpöytäluonteen selvittämiseen. Sen jälkeen on selvitettävä, löytyykö vastaavaa elementtiä

ESEF-taksonomiasta. Jos ei, voidaan sopiva EU:n hyväksymä elementti ottaa IFRS-taksonomiasta ja ankkuroida sopivalla tavalla ESEF-taksonomiaan. Koska aiemman tutkimuksen mukaan ankkurointi on aiheuttanut helposti ongelmia, lienee epävarmuustilanteissa syytä kääntyä herkästi XBRL-raportoinnin asiantuntijoiden puoleen.

5. Yhteenveto

Tämän tutkielman tarkoitus oli selvittää, kuinka XBRL-raportointi otetaan käyttöön listatussa yhtiössä. Tutkielman kohdeyrityksenä oli rahoitusalan listattu yritys, jonka XBRL-projektiin liittyviä eri näkökulmia tutkielmassa selvitettiin. Ensin teoriaosuudessa käytiin läpi XBRL-raportointia ja ESEF-vaatimuksia ja aikataulua, eri vaihtoehtoja XBRL-raportoinnin toteuttamiseen, XBRL:n hyviä puolia sekä haasteita sekä sitä, missä muualla XBRL-raportointia voitaisiin soveltaa.

Tutkielma toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin puolistrukturoitujen haastatteluiden avulla kohdeyrityksestä. Teoriaosuuden perusteella luotiin haastattelukysymykset. Tärkeää oli pyrkiä löytämään vastauksia pää- sekä alatutkimuskysymyksiin sekä paneutua haastatteluissa niihin asioihin, jotka olivat nousseet keskeiseen rooliin teoriaosuutta laatiessa. Haastatteluja toteutettiin kaksi kappaletta ja niihin osallistui kohdeyrityksen talousjohtaja sekä kaksi controlleria. He ovat kaikki mukana XBRL:n käyttöönottoprosessissa ja täten heillä oli omakohtaista kokemusta aiheeseen liittyen. Projekti oli tosin yrityksessä vielä kartoitusvaiheessa, joten näkökulmat liittyivät siihen, kuinka XBRL nähdään projektin alkuvaiheessa. Täten haastateltavilla oli näkemystä erityisesti siihen, kuinka käyttöönottoprosessi valitaan, mutta toisaalta esimerkiksi XBRL-merkintöjen teosta heillä ei vielä ollut omakohtaista kokemusta.

5.1 Johtopäätökset

Teoriaosuuden avulla tutkittiin XBRL:n yleisesti liittyviä teemoja, kun taas haastatteluilla haettiin käsitystä siitä, kuinka XBRL otetaan käyttöön juuri tässä yrityksessä ja miten siellä prosessista vastaavat työntekijät kokevat XBRL:n. Tässä luvussa käydään läpi tutkimuskysymykset

yksitellen, ja luodaan yhteenvetoa ja johtopäätöksiä näihin tutkimuskysymyksiin saaduista vastauksista.

Päätutkimuskysymyksenä oli selvittää, miten XBRL-raportointi otetaan käyttöön listatussa yhtiössä. XBRL otettiin käyttöön kohdeyrityksessä ESEF-vaatimuksen takia, ja käytännön toteutus tehtiin osana laajempaa järjestelmämuutosta, jonka laukaisijaksi XBRL tunnustettiin. Järjestelmä hankittiin ulkopuolelta, mutta itse tilinpäätöksen merkitseminen päätettiin tehdä yrityksessä itse. Projekti päätettiin toteuttaa melko tiiviillä kolmen hengen työryhmällä. XBRL vaatii yrityksen valitsemalla ratkaisullakin jonkin verran osaamista ja toteutuksesta vastaavien on käytävä koulutusta siihen liittyen, mutta valittava järjestelmä valittiin kuitenkin siten, että vaadittava tekninen ymmärrys olisi melko alhaista. Näin ollen valittu käyttöönottopolitiikka oli Garbellotto (2009b) kuvailema sisään rakentaminen ja yritystä voisi Garner et al. (2013, 3) viitekehyksen mukaan kuvailla keskitason käyttäjäksi.

Käyttöönotto alkoi yrityksessä kartoitusvaiheella, jonka pohjalta päädyttiin sisään rakentamiseen. Sen jälkeen päädyttiin tiettyyn palveluntarjoajaan, ja kevään tai kesän aikana edetään kouluttautumiseen ja sen jälkeen merkintöjen tekemisen harjoitteluun.

Lisäksi haluttiin tutkia alatutkimuskysymyksenä, mitä raportointikäytäntöjä yrityksessä tulee muuttaa XBRL:n käyttöönottoa varten. Raportointikäytännöt muuttuvat kohdeyrityksessä paljon uuden järjestelmän käyttöönoton seurauksena. Järjestelmämuutos tulee johtamaan tehokkaampaan ja laadukkaampaan raportointiin lisäämällä automaatiota, vähentämällä virheitä, auttamalla versionhallinnan haasteissa sekä tekemällä osavuosi- ja tilinpäätösraportoinnista kaiken kaikkiaan kevyemmän prosessin. Lisäksi viestinnän osalta yrityksen tilinpäätösraportoinnin toimintoja tuodaan yrityksen sisälle. Nämä eivät siis suoraan ole XBRL-raportoinnista johtuvia hyötyjä, vaan enemmänkin raportointivaatimuksesta välillisesti johtuvia.

Toinen alatutkimuskysymys oli, miten käytettävä palvelu tai järjestelmä valitaan. Yksi tärkeimmistä kriteereistä liittyi siihen, ettei uusi järjestelmä tai palvelu saa tuoda prosessiin uutta pulonkaulaa, jotta tilinpäätösraportointi voidaan jatkossakin tehdä aikataulujen mukaisesti. Täten käytettävän järjestelmän piti olla myös jokseenkin automaattinen, jotta raportointi sujuisi

melko helposti eikä XBRL:n teknisiin vaatimuksiin välttämättä tarvitsisi perehtyä kovin syvästi. Lisäksi yrityksessä ei haluttu ratkaisua vain XBRL-raportointiin viranomaisvaatimusten täyttämiseksi, vaan samalla haluttiin kehittää yrityksen talousraportointia myös muutoin. Lisäksi yrityksessä arvostettiin sitä, että palveluntarjoaja pitää koulutuksen.

Viimeisenä erityisenä mielenkiinnonaiheena oli selvittää, millaisia hyötyjä ja haasteita XBRL-projektiin koetaan liittyvän. XBRL-raportoinnista koettiin saatavan monia välillisiä hyötyjä tehostamaan yrityksen taloudellista raportointia. XBRL toimikin muutosajurina kehittämään yrityksen raportointikäytäntöjä, ja täten XBRL-raportoinnista saatiin välillisesti monia hyötyjä. Suoraan XBRL-raportoinnista saatavat hyödyt olivat siinä, että viranomaisraportoinnit voidaan palauttaa ikään kuin yhden putken kautta suoraan monelle taholle. Lisäksi sijoittajanäkökulma koettiin pörssiyhtiössä oleelliseksi, sillä XBRL:n koettiin parantavan sijoittajille suunnatun informaation laatua.

Haasteina taas puolestaan koettiin ESEF-standarditaksonomian sopiminen rahoitusalan yhtiön tilinpäätöksiin, sillä osa tilinpäätöksissä esiintyvistä eristä on rahoitusalan yrityksillä hyvin erilaisia kuin pörssiyhtiöillä yleisesti. Lisäksi ennen varsinaista merkintävaihetta mahdolliseksi haasteeksi koettiin laajennusten teko ja niiden ankkurointi käytettävään taksonomiaan. Toisaalta yrityksessä koettiin, että XBRL:n käyttöönotto on vielä hyvin alussa, ja näin ollen vastauksia mietityttäviin asioihin saadaan varmasti prosessin myötä.

5.2 Tutkielman luotettavuus

Tässä tutkielmassa haastateltiin vain yhden yrityksen edustajia, joten tutkielman tuloksia ei voida yleistää mihinkään muuhun perusjoukkoon. Tämä ei tosin ole usein laadullisen tutkimuksen tavoitteenakaan, vaan tavoitteena on kiinnittää mielenkiintoa ainutkertaiseen ja sen avulla lisätä ilmiön yleistä ymmärrystä (Vilka 2015, Tulkinnan yleistäminen). Ei voida siis vetää johtopäätöstä, että muutkin listatut tai edes saman toimialan yritykset Suomessa tai muuallakaan noudattaisivat samanlaista prosessia XBRL-käyttöönotossa.

Toisaalta juuri kohdeyrityksen raportointiprosessista saatiin hyvä kuva. Yrityksestä haastateltiin kaikkia niitä, jotka ovat työskennelleet ja tulevat työskentelemään kiinteästi XBRL-raportoinnin parissa ja he kertoivat ajatuksistaan ja kokemuksistaan laajasti.

5.3 Jatkotutkimusaiheet

Mielenkiintoista olisi tehdä tutkimus esimerkiksi strukturoidun kyselylomakkeen kautta suuremmalla otoksella, jonka perusjoukossa olisi esimerkiksi kaikki listatut yhtiöt Suomessa tai toisaalta vaikka kaikki Suomen yritykset. XBRL ei vielä ole kovin yleinen Suomessa, mutta olisi mielenkiintoista tutkia, kuinka tuttu se on erilaisille yrityksille ja onko Suomen yritys kentässä vielä tässä vaiheessa aikomuksena alkaa laajemmin hyödyntämään XBRL-raportointia, vai onko se vielä aiheena suurelle yleisölle melko tuntematon.

Lisäksi myös tämän tutkielman kohdeyrityksestä olisi mielenkiintoista tutkia esimerkiksi vuoden päästä sitä, kuinka XBRL-raportointi loppujen lopuksi sujui tai useamman vuoden päästä sitä, kuinka se silloin koetaan, kun raportoinnista on saatu jo enemmän kokemusta. Nyt tehty työ oli vasta lähinnä suunnittelun ja kartoituksen tasolla, eikä mietittyttävien haasteiden osalta olla päästy vielä varsinaisen tekemisen pariin. Useamman vuoden päästä voitaisiin peilata nyt esille tulleita ajatuksia, että miten ne koetaan silloin. Olivatko huolet XBRL-raportointiin liittyen aiheellisia, ja miten ne pystyttiin selvittämään? Lisäksi olisi mielenkiintoista tietää, onko XBRL-raportoinnin käytöstä seurannut odottamattomia hyötyjä ja toisaalta toteutuivatko kaikki odotetut hyödyt käytännössä.

Lähdeluettelo

Alles, M. & Piechocki, M. (2012) Will XBRL improve corporate governance?: A framework for enhancing governance decision making using interactive data. *International Journal of Accounting Information Systems* 13, 2, 91-108.

Arnold, V., Bedard, J.C., Phillips, J.R. & Sutton, S.G. (2012) The impact of tagging qualitative financial information on investor decision making: Implications for XBRL. *International Journal of Accounting Information Systems* 13, 1, 2-20.

Bartley, J., Chen, Y.S.A. & Taylor, E. (2010) Avoiding Common Errors of XBRL Implementation. *Journal of Accountancy* 209, 2, 46-52.

Beerbaum, D., Piechocki, M. & Weber, C. (2017) Is there a conflict between principles-based standard setting and structured electronic reporting with XBRL?. *European Financial and Accounting Journal* 12, 3, 33-52.

Behar, J. (2012) *Streamlining the SEC Reporting Process: How Some Companies Are Making XBRL Compliance Look Easy*. *Compliance Week* 9, 97, 24-25.

Birt, J.L., Muthusamy, K. & Bir, P. (2017) XBRL and the qualitative characteristics of useful financial information. *Accounting Research Journal* 30, 1, 107-126.

Bizarro, P.A. & Garcia, A. (2011) Using XBRL Global Ledger to Enhance the Audit Trail and Internal Control: Certified Public Accountant. *The CPA Journal* 81, 5, 64-71.

Blankespoor, E., Miller, B.P. & White, H.D. (2014) Initial evidence on the market impact of the XBRL mandate. *Review of Accounting Studies* 19, 4, 1468-1503.

Brands, K. (2013) Does the SEC XBRL Mandate Meet Investor Expectations?. *Strategic Finance* 94, 10, 56-57.

Brinkmann, S. (2013) *Qualitative interviewing*. New York: Oxford University Press.

Canato, A., Ravasi, D. & Phillips, N. (2013) Coerced Practice Implementation in Cases of Low Cultural Fit: Cultural Change and Practice Adaptation during the Implementation of Six Sigma at 3M. *Academy of Management Journal* 56, 6, 1724–1753.

CFA Institute., 2016. *CFA INSTITUTE MEMBER SURVEY: XBRL (EXTENSIBLE BUSINESS REPORTING LANGUAGE)*. [Kyselytutkimus]. CFA Institute. Saatavilla: https://www.cfainstitute.org/Survey/survey_extensible_business_reporting_language_xbrl.pdf.

Chen, G., Kim, J., Lim, J. & Zhou, J. (2018) XBRL Adoption and Bank Loan Contracting: Early Evidence. *Journal of Information Systems* 32, 2, 47-69.

Choi, V., Grant, G.H. & Luzi, A.D. (2008) Insights from the SEC's XBRL Voluntary Filing Program: Certified Public Accountant. *The CPA Journal* 78, 12, 69-71.

Cohen, E.E. (2009) XBRL's Global Ledger Framework: Exploring the standardised missing link to ERP integration. *International Journal of Disclosure and Governance* 6, 3, 188-206.

Cronk, J. & Sharp, J. (1995) A framework for deciding what to outsource in information technology. *Journal of Information Technology* 10, 4, 259-267.

Debreceeny, R., Farewell, S., Piechocki, M., Felden, C. & Gräning, A. (2010) Does it add up? Early evidence on the data quality of XBRL filings to the SEC. *Journal of Accounting and Public Policy* 29, 3, 296-306.

Debreceeny, R., Felden, C., Ochocki, B., Piechocki, M. & Piechocki, M. (2009) *XBRL for Interactive Data : Engineering the Information Value Chain*. 1. p. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.

Eierle, B., Ojala, H. & Penttinen, E. (2014) XBRL to enhance external financial reporting: Should we implement or not? Case Company X. *Journal of Accounting Education* 32, 2, 160-170.

Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. (2018) *Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas*. Teoksessa: Valli, R. & Aarnos, E. eds. 5., uudistettu painos ed. Jyväskylä: PS-kustannus.

ESMA. (2020) EUROPEAN SINGLE ELECTRONIC FORMAT. [Internetsivusto]. [Viitattu 9.5.2020]. Saatavilla: <https://www.esma.europa.eu/policy-activities/corporate-disclosure/european-single-electronic-format>.

ESMA. (2019). ESEF Reporting Manual: Preparation of Annual Financial Reports in Inline XBRL. [Raportointiohje]. [Viitattu 8.5.2020]. Saatavilla: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-60-254_esef_reporting_manual.pdf.

ESMA. (2017) Final Report on the RTS on the European Single Electronic Format. ESMA.

Euroopan keskuspankki. (2012) F.A.Q. – Differences between statistical and supervisory reporting. [Verkkodokumentti]. [Viitattu 6.5.2020]. Saatavilla: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/jegr_faq.pdf?63c88f570d624752b92991fe6a4fd714.

Euroopan komissio (2018). Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/109/EU täydentämisestä yhtenäisen sähköisen raportointimuodon määrittämistä koskevilla teknisillä sääntelystandardeilla. [Komission delegoitu asetus]. Bryssel.

Fang, J. (2011) Why Is the U.S. XBRL Conversion Process So Slow?. *CPA Journal* 81, 1, 6-10.

Finanssivalvonta. (2020a) ESEF –European Single Electronic Format – Eurooppalainen yhtenäinen sähköinen raportointimuoto listayhtiöille 2020 tilinpäätöksistä alkaen. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 16.2.2020]. Saatavilla: https://www.finanssivalvonta.fi/paaomamarkkinat/liikkeenlaskijat-ja-sijoittajat/esef_xbrl/.

Finanssivalvonta. (2020b) XBRL. [Internetsivusto]. [Viitattu 13.4.2020]. Saatavilla: <https://www.finanssivalvonta.fi/raportointi/raportointikokonaisuudet/taloudellisen-tilan-ja-riskien-raportointi/raportoinnin-ohjeet/xbrl/>.

Finanssivalvonta (2019) EBA ITS -raportointi [Internetsivusto]. [Viitattu 6.5.2020]. Saatavilla: <https://www.finanssivalvonta.fi/raportointi/raportointikokonaisuudet/taloudellisen-tilan-ja-riskien-raportointi/eba-its-raportointi/>.

Garbellotto, G. (2009a) XBRL Implementation Strategies: The Bolt-on Approach. *Strategic Finance* 90, 11, 56-57.

- Garbellotto, G. (2009b) XBRL Implementation Strategies: The Built-in Approach. *Strategic Finance* 91, 2, 56-57.
- Garbellotto, G. (2009c) XBRL Implementation Strategies: The Deeply Embedded Approach. *Strategic Finance* 91, 5, 56-57, 61.
- Garbellotto, G. (2007) 14th XBRL International Conference: An Internal Perspective. *Strategic Finance* 88, 7, 57-58.
- Garner, D., Henderson, D., Sheetz, S.D. & Trinkle, B.S. (2013) The Different Levels of XBRL Adoption. *Management Accounting Quarterly* 14, 2, 1-10.
- Gray, G.L. & Miller, D.W. (2009) XBRL: Solving real-world problems. *International Journal of Disclosure and Governance* 6, 3, 207-223.
- Halla, S. (2019) XBRL User Experiences: Nokia 20F. [Konferenssiesitelmä]. [Viitattu 15.3.2020].
Saataavilla: <http://conference.rte.fi/wp-content/uploads/2019/11/XBRL-presentation-2019-Sini-Halla.pdf>.
- Henderson, D., Sheetz, S.D. & Trinkle, B.S. (2012) The determinants of inter-organizational and internal in-house adoption of XBRL: A structural equation model. *International Journal of Accounting Information Systems* 13, 2, 109-140.
- Hintze, J. (2011) Tagging In-House. *Treasury & Risk* 22, 1, 14.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. & Sinivuori, E. (2009) Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Hodge, F.D., Kennedy, J.J. & Maines, L.A. (2004) Does Search-Facilitating Technology Improve the Transparency of Financial Reporting?. *The Accounting Review* 79, 3, 687-703.
- Hsieh, T., Wang, Z. & Abdolmohammadi, M.J. (2019) Factors Associated with Companies' Choices of XBRL Implementation Strategies: Evidence from the U.S. Market. *Journal of Information Systems* 33, 3, 75-91.

Hunton, J., Wright, A. and Wright, S., 2003. The Supply and Demand For Continuous Reporting. Teoksessa: S.J. Roohani ed., *Trust and Data Assurances in Capital Markets: The Role of Technology Solutions* Bryant College, pp. 7-16.

Janvrin, D.J. & No, W.G. (2012) XBRL Implementation: A Field Investigation to Identify Research Opportunities. *Journal of Information Systems* 26, 1, 169-197.

Jones, A. & Willis, M. (2003) The challenge of XBRL: business reporting for the investor. *Balance Sheet* 11, 3, 29-38.

Kaya, D. & Pronobis, P. (2016) The benefits of structured data across the information supply chain: Initial evidence on XBRL adoption and loan contracting of private firms. *Journal of Accounting and Public Policy* 35, 4, 417-436.

Kim, J.W., Lim, J. & No, W.G. (2012) The Effect of First Wave Mandatory XBRL Reporting across the Financial Information Environment. *Journal of Information Systems* 26, 1, 127-153.

Koskentalo, E. 2012. XBRL – kohti sähköistä talousraportointia. *4/2012*, 40-41.

Markelevich, A. & Lamb, K. (2012) XBRL: What Is Inline-XBRL?. *Strategic Finance* 93, 10, 64-65.

Markelevich, A. & Riley, T.J. (2013) Embracing and Integrating XBRL. *The CPA Journal* 83, 6, 70-72.

Ojala, H., Penttinen, E., Collis, J. & Virtanen, T. (2018) Design principles for Standard Business Reporting (SBR) taxonomy development: Evidence from Finland. *Nordic Journal of Business* 67, 1, 4-26.

Peng, E. Y., Shon, J. & Tan, C. (2011) XBRL and Accruals: Empirical Evidence from China. *Accounting Perspectives*, 10, 2, 109-138.

Penttinen, E., 2019. Report on the Finnish Survey on ESEF (European Single Electronic Format) financial reporting requirements (xHTML and iXBRL). [Raportti]. [Viitattu 14.3.2020]. Saatavilla: <https://fi.xbrl.org/wp-content/uploads/sites/17/2019/10/ESEF-reporting-survey-FIN-1.pdf>.

PRH. (2019a) XBRL-muotoinen tilinpäätös rajapinnan avulla kaupparekisteriin. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 16.2.2020]. Saatavilla: https://www.prh.fi/fi/tietoa_prhsta/projektit/ixbrl.html.

PRH. (2019b) Suomen ensimmäinen sähköinen tilinpäätös rekisteröity kaupparekisteriin. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 16.2.2020]. Saatavilla: <https://news.cision.com/fi/patentti--ja-rekisterihallitus/r/suomen-ensimmainen-sahkoinen-tilinpaatos-rekisteroity-kaupparekisteriin,c2797768>.

Ranängen, H. (2017) Stakeholder management theory meets CSR practice in Swedish mining. *Mineral Economics* 30, 1, 15-29.

Rohman, L. (2014) XBRL IN-SOURCE, OUT-SOURCE, OR IN-BETWEEN. *Financial Executive* 30, 4, 70-74,2.

Securities and Exchange Commission. (2009) Interactive Data to Improve Financial Reporting. [Final rule]. Saatavilla: <https://www.sec.gov/rules/final/2009/33-9002.pdf>.

Shan, Y.G., Troshani, I. & Richardson, G. (2015) An empirical comparison of the effect of XBRL on audit fees in the US and Japan. *Journal of Contemporary Accounting and Economics* 11, 2, 1-39.

Sledgianowski, D., Fonfeder, R. & Lam, J. (2010) OUTSOURCING XBRL FINANCIAL STATEMENT FILING: A CASE STUDY OF PRACTICES IN TWO PUBLIC FIRMS. *Issues in Information Systems* 11, 1, 347-351.

Steenkamp, L.P. & Nel, G.F. (2012) The adoption of XBRL in South Africa: An empirical study. *Electronic Library* 30, 3, 409-425.

Suomen Tilintarkastajat. (2020) Listayhtiöiden ESEF-raportoinnin varmentaminen vapaaehtoista. [Artikkeli]. [Viitattu Apr 1, 2020]. Saatavilla: <https://www.suomentilintarkastajat.fi/toimintamme/ajankohtaista/uutisia/listayhtioiden-esef-raportoinnin-varmentaminen-vapaaehtoista>.

Tieke. (2020) SBR Taksonomia. [Internetsivusto]. [Viitattu 17.2.2020]. Saatavilla: <https://oma.tieke.fi/display/XBRL/SBR+Taksonomia>.

Via, N. & Garbellotto, G. (2015) INTERNAL REPORTING WITH XBRL GLOBAL LEDGER. *Strategic Finance*. 97, 4, 46-53.

Vilkka, H. (2015) Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. p. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wang, T. & Seng, J. (2014) Mandatory Adoption of XBRL and Foreign Institutional Investors' Holdings: Evidence from China. *Journal of Information Systems* 28, 2, 127-147.

Weirich, T.R. & Harrast, S. (2010a) Improving financial reporting with interactive data. *Journal of Corporate Accounting & Finance (Wiley)* 21, 2, 61-69.

Weirich, T.R. & Harrast, S.A. (2010b) XBRL filings: What have we learned?. *Journal of Corporate Accounting & Finance* 21, 5, 35-39.

Wood, A. (2019) Tutorial: Anchoring in ESEF. [Konferenssiesitelmä]. [Viitattu 8.5.2020]. Saatavilla: http://2019.eurofiling.info/wp-content/uploads/2019-06-17_AndieWood.pdf.

XBRL. (2020a) An Introduction to XBRL. [Verkkoartikkeli]. [Viitattu 18.2.2020]. Saatavilla: <https://www.xbrl.org/the-standard/what/an-introduction-to-xbrl/>.

XBRL. (2020b) Taxonomies. [Internetsivusto]. [Viitattu 17.2.2020]. Saatavilla: <https://www.xbrl.org/the-standard/what/taxonomies/>.

XBRL Canada. (2020) XBRL Benefits. [Internetsivusto]. [Viitattu 4.4.2020]. Saatavilla: <https://ca.xbrl.org/xbrl-benefits/>.

XBRL Suomi. (2020a) Taksonomiat. [Internetsivusto]. [Viitattu 15.3.2020]. Saatavilla: <https://fi.xbrl.org/home/taksonomiat/>.

XBRL Suomi. (2020b) XBRL Suomi -etusivu. [Internetsivusto]. [Viitattu 15.3.2020]. Saatavilla: <https://fi.xbrl.org/>.

Zhu, H. & H. WU. (2010) Quality of XBRL US GAAP Taxonomy: Empirical Evaluation using SEC Filings. Proceedings of the Sixteenth Americas Conference on Information Systems, 12.-15.8.2010, Lima, Peru.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset.

1. Millainen prosessi on ollut?
2. Kuinka tuttu XBRL oli ennen tätä projektia? Kuinka tuttu se on tällä hetkellä? Mitä kautta tiedot on saatu?
3. Mitä apua aikaisemmasta XBRL-kokemuksesta COREP/FINREP-raportoinnista on nyt, kun tilinpäätösraportointi tehdään XBRL-muotoon ja julkistetaan?
4. Miten paljon käyttöönottoon ja toteutukseen arvioidaan vievän aikaa?
5. Millainen käyttöönottotapa on ajateltu valita ja minkä takia?
6. Miten valittu käyttöönottotapa tulee muuttamaan yrityksen raportointikäytäntöjä?
7. Koetaanko yrityksessänne XBRL:n käyttöönotto hyödylliseksi jollain tapaa viranomaisvaatimusten täyttämisen lisäksi? Aiotaanko XBRL-muotoa käyttää nyt tai mahdollisesti myöhemmässä vaiheessa myös osana yrityksen sisäistä raportointia?
8. Mitkä ovat suurimmat hyödyt, jotka näette yrityksenne saavan XBRL:n kautta?
9. Mitkä ovat suurimmat haasteet tällä hetkellä tai mahdollisesti tulevaisuudessa liittyen XBRL-raportointiin?
10. Onko ajatuksissa ollut käyttää XBRL-osaamista hyväksi liiketoiminnassanne asiakasyri-tysten tilinpäätöksiä analysoidessa? Esimerkiksi siis tehostamaan luottoanalyysien teke- mistä.